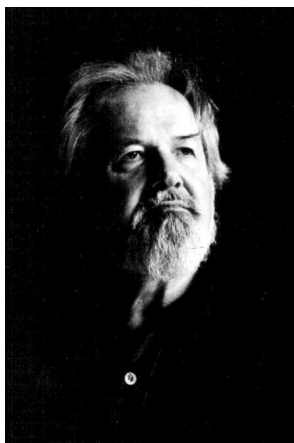

Миодраг Ђукић

СОМНАМБУЛИ

драма у четири чина

МИОДРАГ ЂУКИЋ, драмски писац, рођен је 1938. у Прокупљу. Дипломирао је драматургију на Академији за позориште, филм, радио и телевизију у Београду.

Аутор је драмских дела: *Сџирџиј код Цакера*, изведено у Академском позоришту “Бранко Крсмановић”, 1968. у Београду; *Поџираживање у моџелу* – драма награђена на конкурс Народног позоришта из Београда, где је премијерно изведена 1971. године. Иста драма под називом *Крчмарева смрт* изведена је у Народном позоришту у Лесковцу 1972; *Александар* – премијерно изведена 1974. у Југословенском драмском позоришту у Београду; *Кисеоник* – драма изведена у Народном позоришту у Зрењанину; и Нишу. *Крџичњак* – драма изведена у Народном позоришту у Београду, *Баџиџник* – драма штампана у часопису *Театрон* 109; *Свеџионик* – драма штампана у 23. књизи едиције “Савремена српска драма”; *Млин* – драма штампана у 27. књизи едиције “Савремена српска драма”, *Паџаџај* – драма штампана у 29. књизи едиције “Савремена српска драма”.

Изведене радио-драме: *Чудан сџирџиј* – Радио Београд; *Меџална куџлица која се коџрља* – Радио Београд; *Наследници* – Радио Београд; *Др Келава* – Радио Београд и Радио Варшава; *Превек* – Радио Београд; *Гоџољ* – Радио Београд; *Раде Драинац* – Радио Београд.

Миодраг БУКИЋ

СОМНАМБУЛИ
драма у четири чина

ЛИЦА:

ЈОСИФ
ВЕРА
АНА
ДУШКО

Затим лутка Зозон, гласови Јосифовог оца и Душкове мајке,
студенткиње Дубравке...

 ПРВИ ЧИН

На млечној месечевој светлосћи кућа са мансардом на Врачару. Тојло је. Прозор на сирају и велика двокрилна вратица у приземљу су ошворени. На кућу пада црна сенка великог разгранатог дрвета у дворишту чије гране на поветарцу мрдају као удови неког ноћног инсекта. Под њим су башићенски сиво и сиволице од љетиног бруна. Чује се цврчак.

Из куће излази сед сирац у њижама. Он је месечар, а тако и хода. Преко рамена носи смоћан конопац. Кад дође испод дрвета, баца један крај преко гране и зајече га. Цврчање зрикаваца се појача. Сирац Јосиф послује око конопаца. Затим донесе башићенску клупицу испод конопаца и пење се на њу. Учвршћује конопац за грану, вуче га, цима и проверава његову солидност. Силази са клупице, односи је, узима јасћуче са љетице и савља га у – љуљашку, коју је управо направио.

Јосиф седа на јасћуче и почиње да се љуља.

Песму цврчка замењује музика са верзла. На мансарди се љали светло и на завеси се пројектују покретне сенке љара који љеше љанго.

Сирац се одбацује све више, и док је музика инглиш валцера све јача љар са мансарде игра све љолећније, клизи и баца се љојово судбински хиштерично.

Сви љасови у овој сцени су озвучени, дакле индиректни и сћижу из другог звучног љросћора, баш као у сну.

Чује се крљав смех оца, испуњен енћузијазмом лудила.

ОЧЕВ

ГЛАС: Ево дана који Господ створи да се радујемо, да нам се срца веселе и да нас радост понесе међу разбуктале звезде. Све је под нашим ногама, цео свет гори. Поново ће га испунити смех и дечја игра, исушићемо мемлу и ужас старости, живот ће бити проветрен и пун сунца, велика срећа је пред нама. Плес и музика биће наш знак распознавања. Савладаћемо трулеж смрти и претопити вечност у реалност садашњости. Ништа тако не испуњава душу старца као предосећање победе.

ЈОСИФОВ

ГЛАС: Нееееее, тата! Тата, тата! Не могу више. Ово је сувише високо за мене.

ОЧЕВ

ГЛАС: А ти скочи на Месец, ако се бојиш висине.

ЈОСИФОВ

ГЛАС: Заустави љуљашку, пашћу доле.

ОЧЕВ

ГЛАС: Играј, Јосифе! Плеши! Снага и младост брзо пролазе, остаје само сећање на ритам.

Горе, доле, лево, десно, напред, назад, хопа, цупа, живо, живље, лети, лети... хи... хи... хи...

ЈОСИФОВ

ГЛАС: Молим те, тата, страх ме је! Немој тако јако, тако високо.

ОЧЕВ

ГЛАС: Путуј, сине. Путуј међу снове, што даље од живота који те вуче доле и прикива за земљу под којом те чека сва твоја љубав, све наде и радост постојања.

ЈОСИФОВ

ГЛАС: Нема овде ни звезда ни светлости, само тама и облаци топли и влажни, чело ми гори, осећаш кишу на мом лицу, свуд око мене је вода, ситне капи зноја ме даве, страх ми не да да дишем.

ОЧЕВ

ГЛАС: То су његове топле сузе на твом челу, није то киша, сине, то је бела туга за шаренилом црне земље која га покрива, бол за љуљашком на којој ти, стар и немоћан, уместо њега, покојног, по сву ноћ уживаш.

ЈОСИФОВ

ГЛАС: Нееееее!

ОЧЕВ

ГЛАС: Дааааааа! Радуј се и плеши са својом мртвом генерацијом, уживај у данима који су пред тобом, јер то ти је писано, а не смрт и распадање.

ЈОСИФОВ

ГЛАС: Да умрем, то ми је једина жеља, али не на овој љуљашци, као бесомучни демон, већ да дочекам смрт у старачкој постељи, као сваки несрећник чија се светлост одавно прометнула у таму. Да више никад не дочекам ноћи јутра и дана, да ми се више никад очи не отворе у мраку. За мене нема светлости, никад је није ни било, очима не гледам, већ само плачем.

ОЧЕВ

ГЛАС: Не хули, дечко, већ гледај. Види како је Месец леп и округлао, како му зраци продиру дубоко и одласку дају енергију која побеђује свако присуство.

Тамо је твоја нада и утеха, у непознатом, чије си искуство одавно заборавио. Јер наш живот је само инцидент и није од Бога; зато је тако крцат несрећама и јадом.

Игра, музика и плес, радост и смех су једине могућности да примети твоје постојање и да те понекад својим милосрдним погледом помилује. Све остало је празно. Он не може да перципира зло и несрећу, незадовољство и превару јер они постоје у паралелном свету од кога су кључеви у рукама ђавола, са којим се он у свом имагинарном постојању никад не среће.

Смех је наш једини лек, а смрт спасење. Све што постоји мртво је, а све што је живо не постоји. Зато се смеј јер наши животи и нису ништа друго до шала суманутог творца који нас је створио да би смехом спасао васељену. Зато, кад плачеш њега нигде нема, а кад се смејеш он ти се грохотом придружује у оргијању и презирању сопствене несреће.

Смеј се, сине, и радуј се ономе што је пред тобом, јер напред нема ничега што већ није било иза нас. Нико није оригиналан и било који човек је читаво човечанство. Будућност која нас претвара у прошлост је то небројено пута доказала.

ЈОСИФОВ

ГЛАС:

Ако си мислио да ћеш открити велику тајну из свог посмртног живота грдно се вараш. Ја већ и сам одавно слутим истину. Откад сам изгубио сина за мене живот нема никаквих вредности. Чемер и јад су ме осушили више од година. Свако јутро крећем са конопцем око врата на ову стару крушку, али ми ти својом ђаволском интервенцијом претвориш вешала у љуљашку и уместо утехе мучиш ме својим цинизмом.

Лако је теби, тата, мртвом, да се подсмеваш мени живом. Ти мене никад ниси волео као ја Мишу. Његов искричав осмех, јамице на образима, бриљантан ум, та радост са којом се родио и живео грејала ме је као сунце и тада сам веровао у срећу која је давала смисао сваком мом напору, мојим тегобама старења, јер ја нисам имао ту срећу да одем млад као вас двојица. Ти си ме оставио кад си ми био напотребнији, а он, мој живот, сва моја љубав и циљ, отишао је и оставио ме као посечени пањ да својим дугим труљењем подсећам себе какав сам силан храст био. Мој успех, моја моћ и супериорност распали су се у прах и пепео и ја сам дефинитивно потонуо. Као мртва риба лелујам у муљу.

Оволику тугу, тата, сигуран сам, ни бог, кад би га било, не би могао да поднесе.

Ех, да хоће да ми га врати, душу моју и очи моје бистре, сав живот мој, да могу у вери да умрем. Овако празан и пуст, нема шта ни да умре.

Крештање вране највљује зору. Сцена се њуни цвркућом њишца. Грохот очевог смеха њолако замењује сипарчево риданье. На мансарди несипају свейло и сенке у њлесу.

Из куће излази Вера, носи на њослужавнику сервирану кафу која се њуши, слајко у њацни и искричаву воду у кристљалним чашама. Све њо сипавља на башишениски сипочић. Види мужа који њлаче на њуљашци и њрилази му. Сипавља му руку на раме и нежно ња буди.

ВЕРА: Оно лудо дете! Лудо, лудо, лудо. По сву ноћ плеше, од аргентинске музике не може да се спава. И бар да има са ким него са бесловесним кловном од каучука, оним са дечјим лицем и дебелим уснама, што сам га купила у Диселдорфу, док је била још дете. Сећаш се како се одушевила кад је видела како колута очима и гласно виче: “Ча, ча, ча!” Тада је био дупло већи од ње. А сад таман, пасент за њено лудило и фрустрацију.

ЈОСИФ: Ја могу то да разумем, Вера, све могу да схватим. Сваки бол, рану, болест која нас погађа.

ВЕРА: Ритам трешти до зоре. Боже, кад она спава? А и ти. Као пацов тумараш по кући, па уместо да се вратиш у кревет и покријеш, да не озебеш, у пижами вилениш по дворишту. Господе! Господе! Господе! Откачени, егоистични старче. Знаш врло добро колико свака прехлада у твојим годинама може да буде кобна. Нећеш ни да помислиш шта бих ја без тебе, да ти се нешто, не дај боже, догоди.

ЈОСИФ: Моја конструкција је челична. Просто несаломива. Тако ми је одувек писано. Живот буран, али дуг. Уништаван али не уништив. Јак к’о коњ. Знаш како се добро осећам. Просто цинично, мила. Духовно понижено, али телесно моћно. Свеже и румено. Као да потичем из северних крајева. Мора да сам првобитно био планиран за Деда Мраза, па се творац предомислио и поставио ме за професора. Да ли је Ана устала?

ВЕРА: У зору је искључила музику. Ваљда спава. Ја сам измоджена од ових америчких лекова који ми умртвљују сваку ћелију органа, да ме неко запали не бих се пробудила. Али, на жалост, ох, како је то страшно, Јосифе! То ужасно искуство укочености и каталепсије. Док лежиш тамо непокретно и омамљено, све чујем. Сваки шум. Твој уздах и јецај, њену музику и плес, оног проклетог пацова који по сву ноћ чангрља. Ваљда нам једе кућу, шта ли?!

ЈОСИФ: Кад га видим убићу га. Макар и у сну. Само да се појави и стане преда ме.

- ВЕРА: Хајде, хајде, бар се огрни. Јутарња врућина уме да буде варљива. Зачас ти грло поцрвени и онда промукнеш и дишеш сипљиво. Ево, стиже кафица.
- ЈОСИФ: Врачар је рај! Славодобитан и смирен у својој ненадмашној лепоти. Погледај колико је јутро светло, како се боје на цвећу преливају у свим тоновима и валерима: звончићи, каранфили, руже беле, жуте и црвене, љубичице виолет, дан и ноћ као кадифена крила лептира посута звездама, нежне лале... мој омиљени зумбул је пукао и својим мирисом привукао силу пчела из поповских кошница. Можемо већ освештани мед да правимо.
- ВЕРА: Узми слатко и воду. Хајде, обриши мокро лице, сваки нови дан је цео живот из почетка.
- ЈОСИФ: А где ми је препеченица?
- ВЕРА: Доктор забранио.
- ЈОСИФ: Моје цвеће је стидљиво погнуло главе као да захваљује за сваку кап воде којом га увече заливам, као да хоће да каже:
- ВЕРА: *(Поскочи као девојчица најрави и најрави реверанс. Сићним, измењеним гласом)*
Хвала ти професоре што си ме отргао од ових опаких зракова сунца што пеку и горе све пред собом. Хвала, хвала, за сваки гутљај воде која је сав мој живот, све моје раскошне боје и сва моја чаробна лепота, мој опојни мирис...
- ЈОСИФ: ... на лаким крилима предвечерњег поветарца који ти се завлачи у косу и јурца по њој кад увече пијемо кафу.
- ВЕРА: И ујутру.
- ЈОСИФ: Кад год немамо шта да радимо.
- ВЕРА: Злодух је у теби, професоре. Демон.
- ЈОСИФ: Да, и он!
- ВЕРА: *(Служи га кафом која се љуши)*
Пази, врела је!
- ЈОСИФ: И док злодух поуздано чили и нестаје, питам се шта ће бити са мном кад њега не буде било. Хоће ли ме уместо нежне и растресите црнице покривати тешка бетонска плоча за паркирање аутомобила?
- ВЕРА: Сада паркирају свуда, чак и на гробљу. Од паркираних аутомобила не може да се приђе гробовима.

- ЈОСИФ: Јеси ли приметити како сам зумбул заштитио широким листовима перунике којој ни београдска жега не може ништа. Како је племенито одржавати живот, ту глатку и затегнуту младост упркос неминовности старења и сушења.
(Сркне кафу)
Поткопава ме рођени сан, Вера.
- ВЕРА: То је само зато што још ниси спреман за смрт.
- ЈОСИФ: Није тачно. Мене исти сан сваке ноћи обавештава о њеној близини.
- ВЕРА: Ти сањаш свој страх, а не смрт. Она је увек јединствена и непоновљива, никад не куца на врата кад улази, само се однекуд створи и носи те.
Страх је друго. Он борави у нама од самог рођења, прати сваку неизвесност и неминовност. Неминовност одрастања и сазревања, неизвесност независности и слободе.
- ЈОСИФ: Нема неизвесности у слободи. Слободни смо само да умremo.
- ВЕРА: Па, шта?!
- ЈОСИФ: Ништа. Мучи ме ова мрзоволна, стара крушка у центру моје сомнамбулне перцепције, што рађа чворновате и сочне караманке, расцепљена од грома, са испуцалим стаблом и дебелим лишћем као кора од банане.
- ВЕРА: Зар заиста Месец има тако привлачну снагу и кобан утицај на тебе? Зар никако не можеш да му се одупреш? Сваке ноћи шеташ у пижами и играш неку чудну игру са тим конопцем. Уосталом као и наша Ана са својим пајацима.
- ЈОСИФ: Он ме греје, Вера, чак и зими, кад је ведро, исијава такву енергију у мени, па ми је у снегу врућина и никако не могу да озебем. Он је моје ноћно сунце, на њему ми се душа старачка загрева, припрема ме за далеки пут, без повратка.
- ВЕРА: Јеси приметити како су чудни они који купују цвеће? Напети и невоспитани.
- ЈОСИФ: То је зато што нам је народ постао интровертан, дубоко загладан у своју личну несрећу. Све мање се међусобно друже и сами причају са собом. У кући, у шетњи, на пијаци. Прво су престали да слушају саговорнике а сад им грме солилоквији и свађе са замишљеним противницима на све стране. Наша национална драма се претворила у бескрајан низ монодрама и личних трагедија које се одвијају у њиховим менталним енкалама. Сигуран сам да су моје муштерије такође ноћни шетачи, месечеви витезови, анђели ноћи.

- ВЕРА: Ја се бојим свега што је наказно и неприродно, извитоперено и деформисано, сваког одступања од бога и његовог непроменљивог система вредности. За мене је боља природна смрт него неприродан живот. Читала сам о томе да они могу да буду опасни, не само по себе, већ и по околину. Због истањених нерава, своје хиперсензибилности.
- ЈОСИФ: Баба, од чијих сам наследника купио ову кућу утопила се у дворишној фонтани. Зато нису ни хтели да живе овде. Месец, који својим обожаваоцима дарује енергију, за узврат им одузима живот.
- Једно време су мислили да је утопио њен унук, а онда је полиција сазнала за њене ноћне шетње по Чубури и да није први пут те ноћи упала у фонтани базенчић.
- Мени је по сву ноћ жуборио и то ми је у сну стварало приказу бабе која не може да дише, из ноћи у ноћ гледао сам како беспомоћно кркља и дави се. Зато сам га искључио.
- ВЕРА: Зато значи наша фонтана никад не ради?
- ЈОСИФ: Крушка је опаснија. Она је заиста злокобна.
- Кад сам купио кућу, била је ту, стара и нагорела као да је испод ње било огњиште за спаљивање моштију светог Саве.
- Увек је у ноћи пуног месеца деловала као неки становник доњег света, нелогична, асиметрична и рашчерупана, хтео сам да је исечем секиром, али она сваке јесени роди толико крушка да су деца из комшилука стално ломила дрвену тарабу, док се ја нисам доселио и подигао гвоздену ограду, не толико због њих колико због паса који су је изобилно запишавали.
- Свако јутро ми је злобно говорила: "Ако те нико неће, ако не знаш где ћеш данас и шта ћеш, ево ти моја испуцала грана, твоја чврста подршка, обеси се о њу да заједно нахранимо гладне птице Врачара."
- Једном, у зору, пробуди ме силна граја, и ја, онако бунован са прага погледам у двориште а она се црни од врана које су је попале и успут загадиле цео простор под њом. Неке од њих, захваћене беснилом пожуде, насрнуле су чак и на мене.
- Због тога сам купио ловачку пушку са ситном и крупном сачмом и у праскозорје одлазио у лов на београдске гачце у мом дворишту, све док се нису одселили у Карађорђево парк. Данима су им мачке из суседства развлачиле црева по читавој околини.
- А сад ми се свети због моје старости, зато што зна чума да ми је дошао крај, да бежим од сунца, кише и ветра у кућни запећак, у огањ крематоријума да последњи пут тужно зацвилим, уместо

да весело запуцкетам.

У ноћи без месечине деловала је као прамајка која пружа црне и влажне руке ка мом прозору да ме дохвати и понесе у мрачни свет нестанка, у белом блеску месечеве светлости.

Понекад видим себе како са тих грана, попут презрелог и старог плода, жут и смежуран, висим и лелујам се на поветарцу.

ВЕРА: Као сваки егоцентрични обешењак.

ЈОСИФ: Не, Вера, нису то вешала, него дечја љуљашка. Крај ње стоји мој мртви отац, али млад и засмејан, снажан и висок, да мене, старог и смежураног, подигне лако, као да сам без костију, згужвана хрпа коже без тежине, ставља на љуљашку и високо заљуљава са искренутим ногама право у небо, ка облаку кроз чије рубове пробија Месеца сјај, жешћи од шумског пожара. И док се он кркљаво смеје, ја нагло пропадам, тонем, можда умирем, не могу да останем будан, сан ме одвалчи у предворје смрти. Види како ми глава са рамена пада право у окрвављене шаке, како ме одатле разрогачено гледају стакласте очи мог покојног оца који ми се сваке ноћи подсмева.

ГЛАС

ОЦА: *(Мејално озвучен, кркљав)*

Још, још, више, више, не буди кукавица, твоје је да летиш све више, да дохватиш завичај. Одатле сви долазимо и тамо се враћамо. Тамо сам и ја, твоја мајка, сви ми, мртви, твој још увек нерођени, покојни син.

ЈОСИФ: *(Говори у сну)*

Она је, сине, она, мајка, нисам ја. Она те је у смрт отерала.

ВЕРА: *(Не ћрмећује да је Јосиф изненада уићонуо у сомнамбулно сјање)*

А шта си ти мислио?! Да је отацбина твоја стара крушка коју можеш да браниш пуцајући из ловачке танцаре на вране. Да је наша национална трагедија симболична и да постоји само у машти гузоња који нас у име патриотизма непрекидно, већ годинама, деценијама и вековима пљачкају. Фронт је био императив његове личне и наше колективне судбине. Сам си желео мушко, сећаш се колико си се поносио својим ратником, борцем против мрака и мржње, против непријатеља нашег националног бића, светосавског духа и часног православног крста на коме су га наша дојучерашња браћа разапела. Е, такве, изгледа одувек убијају и масакрирају. Моје дете је умрло у мукама само зато што је бранило српску нејач од усташког ножа. И ја то, Јосифе, не могу да заборавам. Ти спаваш и

сањаш страшне снове и кошмаре, своју крушку и вране, али моје ноћи су без сна. Само бела таваница урезана у мозгу, без сенке и сени које тебе походе.

- ЈОСИФ: *(Скаче и хвата се шакама за коноџац љуљике)*
Мишо, сине, чувај се месечине. Отуда долази метак, срећо татина. Смрт увек прилази с леђа, из руке најближих. Право у потиљак.
- ВЕРА: Тише, професоре, пробудићеш Ану. Напољу нема никога, само дух мртвих који су те напустили. Пробуди се, не мучи се више.
- ЈОСИФ: *(Дивље се оћима)*
Гле како шири руке и осмех истовремено. Стављај цезву, са пуно шећера, знаш колико воли слатко. И слатко послужиј, од ружа, из нашег ружичњака. Ено! Само што није ушао. Ако не примећујеш, ако ниси у стању да видиш свог сина јединца, чујеш како шкрипи кутија, то није ветар, то је он, моја радост једина, татино сунце, наш син Милош. Отварај врата! Отварај! Отварај!
- ВЕРА: Није, Јосифе, нема нашег злата више, убили га зликовци, то је само твоја приказа која те вуче напоље, на улицу, пробуди се.
(Дрмуса га и буди)
- ЈОСИФ: Ох! Ох! Зар сам опет заспао?
- ВЕРА: Уморан си и сан ти је у свакој ћелији организма, обара те и склапа ти очи, затвара ум.
Гле како је Сунце изгрејало и осветлило твоју цветну алеју. Никад није лепше мирисало, никад боје нису биле тако свеже и узбудљиве.
- ЈОСИФ: *(Збуњено и несијурно се враћа и седа за сто, као да се ништа није десило)*
Јутра су чаробна на Врачару. Како птице задовољно цвркућу.
- ВЕРА: Ево, узми слатко од твојих ружа, послужи се. Ево ти и воде из фружидера. Још се није угрејала, баш као што ти волиш.
- ЈОСИФ: А где је моја ракија?
- ВЕРА: Твој нервни систем је потпуно пропао.
- ЈОСИФ: Ах, та вечита контрадикција у људском бићу. Ако му даш што му треба, оно што воли и за чим чезне, пробудићеш у њему не само све снаге и виталне стимулансе, него и осећање дубоке захвалности због лепоте и утехе које му штедро пружаш.
- ВЕРА: Зумбул се не исплати. Јефтин је овог пролећа.

- ЈОСИФ: Људи га купују зато што их својом бојом и мирисом генски потсећа на стару Србију, претке и некадашње искуство живота. Леп је и јефтин, не долази из Холандије као гербери, гладиоле и орхидеје, већ из дремљиве српске провинције. Баш јуче наиђе једна моја бивша студенткиња. Некад је била веома привлачне спољшности, прва риба на факултету а сад се, сва подбула и надувена, дала у сисе и задњицу. Глава јој је некако отекала, њушка се развукла, а ноге отежале, просто напред крава а позади свиња. Не дај боже да те нагази или плувачком попрска. Пу, пу, како живот уме да деформише човека, колико су младост и лепота релативна појава само у једном људском веку. Не бих је ја ни познао, него она... гледа ме неким чудним погледом, крављим очима, избуљена волоока Хера, и лепо видим да је сва устрептала. Целим својим гломазним телом. Да ли дух Истока у зумбулу, која ли је то дрога изазвала такав преображај, питам се, кад она проговори: “Професоре, нисам знала да сте још увек живи. Диван вам је зумбул. Подсећа ме на моју младост. Узећу три струка. Мора да вам је мала пензија, чим продајете цвеће. И наравно, телефон, да могу поново да наручим. Ако се добро сећате, ако вас памћење још није издало, знате да ми је цвеће компензација за све моје неостварене снове, за све моје емотивне промашаје. У њему је сва лепота живота, зато је, ваљда, нигде више и не примећујем, сем у том изобиљу боја и мириса. Оно симблизује нашу младост кад смо били покретљиви и срећни.”
- ВЕРА: И ватру љубави.
- ЈОСИФ: Већ сам ти причао о овом сусрету?
- ВЕРА: Али, ниси ми рекао каква је била у кревету. Кад је била млада и лепа, а ти неодољив. Зашто?! Што ме гледаш тако разрогачено? И ја сам ти била студенткиња, па ти то ништа није сметало.
- Пауза.*
- ЈОСИФ: Ти, Вера, баш имаш негативно мишљење о човеку.
- ВЕРА: Демон си ти, Јосифе. Демон. Човек никада ниси ни био, већ обичан колекционар и грабљивац. И сад си остарели и убоги ђаво, само што гајиш и продајеш цвеће.
- ЈОСИФ: То је једино умеће које сам понео из свог родног краја. Имали смо трошну и малу кућицу са пољским клозетом у дубини дворишта, али цвеће је било свуда око нас. Још у пролеће, кад се расцветају јабуке, крушке, кајсије, трешње, брескве, вишње,

од зујања пчела и ватрених бумбара човек просто није могао да остане будан. Наиђе неки дремеж и ухвати те равно за срце. Свако поподне читав градић је зујао и хркао. Није било никакве друге вреве ни буке. Чуло се само њакање магараца узнемираних сексуалном напетости и пој заљубљених и вечно гладних шева које су у лету хватале инсекте и просто се преждравале њиховим изобиљем. Нисмо имали ништа, али нам ништа није ни недостајало. И сама идеја да се нешто ради била је неприхватљива а људи су се подсмевали свакој амбицији.

Београд ме је веома променио. Чим сам дошао на студије морао сам да продајем књиге на његовим улицама. И тад сам био најсрећнији и најбогатији. И што је најважније, слободан! Слободан да будем оно што јесам и оно што нисам никад ни сањао да сам. И геније и клошар. Могао сам, да, био сам у стању да у себи сјединим моћ и немоћ, елоквенцију и муцавост, понос и презир, био сам све и само је од мене зависио избор мог животног пута. И ја сам изабрао да завршим факултет, да postanем интелектуалац и угледни професор универзитета који се сада, у дубокој старости, за кога нико више и не зна да постоји, зарад голог живота бави цвећарском мануфактуром и пијачном трговином. Каријера ми је упропастила живот, спао сам на просјачку пензију која ми је избила књигу и перо из руку и у њих увалила мотику и грабуље. Кад сам био млад купио сам себи вилу за уживање коју сам сада, у старости, претворио у сеоско газдинство на којем смо ти и ја једини земљорадници. Дошао сам овде, Вера, можда сам дошао овде као горди демон и ту сам постао убоги сиромашак и испљувак једне успешне, сјајне каријере која ме је уништила и као демона и као човека. Месечар, ето шта сам ја, обичан сомнамбул који ноћу лута по Врачару а дању чепрка по баштици и што ишчепрка продаје на Каленићу.

ВЕРА: Таква вам је генетска структура у породици. Имате дубоку живчану везу са лунарном енергијом, нервну проходност до цивилизацијских рудимената када је Месец био бог који пуни живот као чашу виталних сокова. Он симболизује жену, прародитељку, доминантну женку, јаку мајку из које се рађате и у којој се сахрањујете. Само што је веза између живота и смрти снажнија од везе са рођењем. Све вас незадрживо вуче у пропаст. Погледај своју кост и крв како јој непрестано кључа. У сну се гласно свађа са набреклим жилама на врату кроз које се јасно види како јој нечиста крв јури ка мозгу. Колико пута сам у страху помислила да је кућа пуна злих духова који се међусобно кољу и масакрирају јер чујем ужасну вику и галаму,

а кад отрчим у њену собу имам шта и да видим. Или спава и енергично шета по соби урлајући у сну на своју утвару са којом у ритму танга, чврсто приљубљена игра до зоре, или седи на ивици кревета и празно пиљи у неку тачку. Иако је моје дете, кад је видим у таквом наступу деструкције крв ми се леди у жилама. Ко зна на шта је све способна наша Ана. Једва је вратим у кревет, никако не могу да је пробудим, трза се и баца као у наступу епилепсије.

(Ана се у кућној хаљини појављује на вратима дневне собе и слуша и зледа родитеље док у вртју пију кафу)

Њена гадна нарав стално је држи на дистанци од реалног живота. Има четрдесет година иако је још увек млада и лепа још се није удала.

ЈОСИФ: Није могла да досегне критеријум који си јој од малена наметнула.

ВЕРА: Иако су пајаци њен укус, не мора кроз живот да прође као ја.

ЈОСИФ: А шта теби фали? Помог'о сам ти да завршиш факултет, направио од тебе угледну колегиницу, из тескобног подстанарског живота довео у вилу на Врачару, коју сам на књигама зарадио.

ВЕРА: Не на својим, професоре, као успешни научник и професор универзитета, већ продавањем туђих.

ЈОСИФ: Кад сам ја почео да пишем, књига више није имала ни купца ни читаоца. Видиш ваљда и сама како су се све вредности у нашем друштву срозале. Ану смо ишколовали, дипломирани је архитект...

ВЕРА: Без посла.

ЈОСИФ: Рекао бих да сада има озбиљну везу, сталног дечка. Свашта ту још може да буде, уколико ти не будеш...

ВЕРА: Их, дечко?! Има педесет година, без имања, школе и занимања.

ЈОСИФ: Па толика је разлика и међу нама.

ВЕРА: Провинцијалац који само гледа како ће да се удоми.

ЈОСИФ: А шта смо били ми?

ВЕРА: Друго смо ми. Кад сам те упознала био си угледни професор, најпопуларнији ретор на факултету. Студенти са других група долазили су да уживају у твојој златоустој елоквенцији. На жалост, ја сам била балавица и нисам могла да предвидим да ће те твој провинцијски менталитет, твој урођени мазохизам и дубоко усађено огорчење довести у такво стање болести...

- ЈОСИФ: Сина смо изгубили.
- ВЕРА: ... у тако бедан матерјални положај да не смем на улицу да изађем у овој изношеној гардероби. Удала сам се за чувеног интелектуалца и научника, и ако умреш пре мене, као што већ годинама претиш, скончаћу као удовица чубурског пиљара.
- ЈОСИФ: Наше пензије су мале, Вера, а Душко, истина, школу није завршио а и шта ће му. Зарађује више од целе наше породице.
- ВЕРА: Чудан си ти човек. Истовремено превејан и наиван. Зар не видиш да он живи од уцене и преваре? Обичан криминалац.
- АНА: *(Изађе у дворшћице)*
Јел' има кафе и за мене, мама?!
- ЈОСИФ: Ох, ти си већ будна?
- АНА: У последње време све се раније будим. Нисам ни ја више млада. Пролећа су све агресивнија и неки чудни звуци допиру до моје собе. Бојим се да се кућа распада. Сада даске шкрипе и греде крцкају као да се неко шета по њој.
- ВЕРА: То су обичне халуцинације. Наша кућа је стабилна, од чврстог материјала. Нема говора о некој трошности, зидови су тврди и непробојни а плафони и подови еластични као у гимнастичкој дворани. Није ово тропско подручје па да ту живе термити који се хране гредама и малтером. Врачар је сав на једној компактној стени и спада у најстабилније тектонске конфигурације на целом Балкану.
- АНА: Нигде месец није тако сјајан и округлао као овде.
- ВЕРА: Зато су станови ту и најскупљи. За један квадрат можеш да купиш гарсоњеру у Овчи. Или у Борчи.
- ЈОСИФ: И због микро климе. Ветрић увек разгони отрове који нам стижу преко Дунава, из Панчева. Није без везе Синан паша изабрао баш то место да спали мошти светог Саве. И наш пацов је одабрао нас за своје станиште.
- ВЕРА: Али, овде не дувају разорни урагани, нити бесни оркани разносе кровове са зграда, а нема ни класичних поплава. Не можеш да видиш чамце на Чубури као на булеварима Сан Франциска. Шта би Американци дали да имају наш Врачар.
- АНА: Ех, да заиста толико вреди већ би га они узели, као што су нам отели Косово, или, ако ништа друго, сравнили би га са земљом.
- ВЕРА: А зашто да нас бомбардују? Зашто?!

АНА: Зато што имају предрасуду о нама и мисле да смо ми опасни по цивилизацију. Наш менталитет је разорнији од њиховог атомског арсенала, а пословична српска лењост заразнија од епидемије сиде, или птичјег грипа.

ЈОСИФ: Како то мислиш?

Пауза.

АНА: Он је бизнисмен, мама. Има сопствено предузеће које је врло профитабилно. Знаш. Смешта ти што није интелектуалац, гоља као и ми.

БЕРА: Ти си дипломирани архитекта.

АНА: Ја сам незапослени архитекта коме Душко даје посао.

БЕРА: Ми смо мислили да ћеш пројектовати палате, капитална здања по којима ће овај град бити препознатљив на разгледницама. А ти радиш као технички цртач. Осмишљаваш приватне куће расуте на периферији Београда. Заштићене челичним лимом и ограђене високим зидовима са видео надзором, телохранитељима и крволочним пит-бул теријерима.

АНА: Ништа тако ефикасно не може да заустави неког на путу његовог животног успеха као родитељски егоизам.

БЕРА: Кад си на добром путу, Ана, на путу зрелости и успеха зашто још увек по сву ноћ плешеш са пајцем који сам ти купила док си још била девојчица?

АНА: Па ја нисам тога свесна мама, иако ја волим Зозона, просто ме неодољиво привлаче његове седефасте очи и меке сомотске руке. Ох, да знаш само какав је његов корак, дуг и окретан, пун елеганције, а лице топло као да је рођен а не направљен, као да је жив и уз мене одрастао верујући у лојалност, оданост и љубав.

Уосталом ти знаш да је он само бекство од болести у коју сте ме својим свађама вас двоје још као дете гурнули. Место ваших руку, нашао се његов загрљај, мог милог, мог љубљеног пријатеља, који кад год нисам са њим, за разлику од вас, мојих родитеља, вене и пати за мном.

ЈОСИФ: Немој тако, Ана. Знаш и сама колико неправда боли. Просто ми се окрене у желуцу, а свет преврне тумбе у глави. Нема тога што смо могли да учинимо за тебе а да то нисмо покушали. То што се можда мало мешамо у твоје амбиције, проистиче из страха од сопственог негативног искуства, пошто знамо да се нашим људима не може веровати. Довољан је само један скок у таму, само корак завезаних очију, па да те ђаво однесе.

- АНА: Душко је часно хтео, озбиљно намеравао све нас да извуче из беде, да нам отоври перспективу. Мени је поверио реализацију, архитектонско решење и обећао велики, светао и модерно опремљен пројектантски атеље у мом власништву. Али ви нити одлазите, нити долазите. Важно је да сте мени везали руке и држите ме у букагијама сопственог страха од будућности. Као да она за вас постоји у некој бескрајној перспективи.
- ЈОСИФ: Нама не треба више ништа. Живимо као два црквена миша на Светосавском платоу и уживамо у предвечњим заласцима сунца. Ја на љуљашци, као дете, а Вера са романом у рукама.
- АНА: У ствари, њен дух је опседнут поезијом. Не разумем само како можеш да читаш оне брадате и масне сподобе које нам у свом пијаном безумљу шаљу своје стихове као ножеве у циркусу.
- ВЕРА: Довољан је само један дан, један сат, понекад минут или чак секунд па да те огорчење пред смрт преплави, тако силно ти читав живот, не само твој, него живот уопште тако гадно осветли да дубоко пожалиш што си се икад родио.
- ЈОСИФ: Ја сам то већ доживео, Вера. И заиста жалим, искрено патим што себи нисам прекратио муке онога часа кад сам сазнао да ми је Милош погинуо. Сад је сувише касно, сад кад је смрт и онако већ ту, деловао бих као кокета ако бих се самоиницијативно определио за то решење.
(Пауза)
Убијен као бесан пас, разапет на крсту као Бараба из Јеванђеља.
- ВЕРА: Као Христос, Јосифе. Васкрсао у царству небеском на престолу с десне стране од оног који га је нама немилосрдно уграбио а себи за увек узео, док се диви његовој духовној и физичкој лепоти. Да и он буде срећан, без обзира што ни као Бог срећу није заслужио.
- Пауза.*
- АНА: Значи не дате да се кућа сруши и на њеном месту Душко и ја подигнемо величанствен објекат, лепши и доминантнији од Светосавског храма?
- Пауза.*
- ЈОСИФ: А хоће ли он да се жени тобом?
- АНА: И не питаш да ли ја желим да се удам за њега.
- ЈОСИФ: Па, сама кажеш да је добар човек.

АНА: Такав је договор. Веначње бисмо о истом трошку заказали и обавили на дан отварања овог стамбено-пословног центра који би се такође звао “Свети Сава”. СПЦ “Свети Сава”.

Вера усџаје, скуџља шољнице и све судове сџавља на џослужавник, заџим одлази до улаза у кућу, сџане и окрене се.

ВЕРА: Наши савремени песници су сувише егоцентрични, опседнути собом. Док је у романтизму бол доминантно осећање песника, бол због неправде, неодговорене љубави, због туберкулозе, беде и глади, ови аутори не стављају бол у центар себе, већ себе у центар бола. Присвојили су га као да он припада само њима. Ту нема места за природу и ако се због нечега обраћају Богу, они се увек обраћају само себи. Као да је њихова судбина најбитније одредиште. И то ми је жао, због сензибилитета, мислим, због евидентног дара који је гурнут у странпутицу, на маргину сопственог минорног интереса.

АНА: Боже, како они мисле да су важни.

ЈОСИФ: То је зато што су моралне норме данас пољуљане. Све људске вредности су доведене у питање.

АНА: Да скувам качамак за доручак?

ВЕРА: Слушај, Ана. Ја знам да ти више ниси тако млада иако си још увек наша мала девојчица.

ЈОСИФ: Снежна пахуљица, принцеза, татина ластавица...

АНА: Бар да могу да одем у провинцију, да будем сеоска учитељица, да се удам за штрокавог чобанина и изродим му слинаву дечурлију од које бар једно може да дође у град и заврши факултет, да те наследи, али не за катедром већ за пијачном тезгом. Опрости, молим те, нисам хтела да те повредим, не могу ваљда и ја да будем ситни цвећар на Каленићу и тајанствени moonwalker са Врачара. Не знам шта ми је, сва дрхтим од неразумевања и страха, успели сте сву своју панику да унесете у мој нервни систем и да га темељно разорите. Заиста, на крају сам нерава и просто се бојим да не изгубите и мене, знам да нико такву казну није заслужио.

ВЕРА: Ти си још увек свежа и привлачна, налазиш се заправо у својим најбољим годинама и немаш разлога за инфериорно осећање живота. То што не радиш свој посао не значи да ниси добар архитекта, већ да је наше друштво захватила дубока криза. Сада се сви архитекти баве само статиком и техничким цртањем јер новопечене газде саме праве пројекте за своје цита-

деле и бункере; таква утврђења се не подижу ни у самом Бејруту. Нико више не жели нормалну, лепу кућу у којој може да се живи топло и безбрижно.

ЈОСИФ: Лопови се припремају за дуготрајан грађански рат. Они се закона не боје.

ВЕРА: Ни Бога. Попове обасипају даровима, купују им луксузне аутомобиле, о свом трошку подижу цркве. Мисле да тако стварају привилегован сој и горе.

ЈОСИФ: Боре се за место у рају; и на земљи и на небу.

АНА: Почела сам да радим за мога Душка. Он је успешан предузимач са перспективом да постане највећи у граду.

ВЕРА: Колико ти је одредио? Јеси ли примила прву плату?

АНА: Штедимо сваки динар. Скупљамо новац за наш капитални пројекат. Ако нам не дате ову чатрљу, не знам шта ћемо да радимо. Стрес му је уништио сан. По сву ноћ шета и пуши.

ЈОСИФ: И он?!

ВЕРА: Па, и није. Више је то бекство, него шетња. Сви га јуре за паре. Полиција је баш јуче долазила и распитивала се за његово пребивалиште.

АНА: Али, то није тако, то никако не може бити истина. Он сваки дан пије са командиром станице у “Малој Влтави”.

ВЕРА: Па, шта?! Пију они и са другим криминалцима само да им лакше приђу, да их безбедније хапсе. Страх их држи на окупу. И корист.
(Оде у кућу)

АНА: Ја, тата, не знам шта је са њом. Добиће вишесобан конфоран стан на истом месту. Уосталом, кућа је твоја. Довољан је само твој потпис, па да све буде у реду. Пребацићеш објекат у његово власништво, а он ће се обезбедити посебним уговором да вам изгради стан у том велелепном здању. На томе сам толико дуго радила и направила сам прави топоним Београда. Читав град и сви његови гости биће запањени његовом складношћу, функционалношћу и лепотом.

ЈОСИФ: Само да не паркира свој мицубиши на зеленој површини.

АНА: Цео Врачар ће постати акропољ са Партеноном у којем главна богиња неће бити Атина, већ Ана, твоја мала девојчица.

- ЈОСИФ: Шта причаш, Ана? Каква богиња, који Партенон, сине, молим те да будеш реална. Ова кућа је све што имамо и то је једино што ће после наше смрти остати твојој деци.
- АНА: Али, њих нема, татице. Неће их ни бити, ако сад не помогнеш Душку. Он је то заслужио и по другом основу. Био је Мишин ратни друг у Вуковару.
- ЈОСИФ: Па што га није сачувао, него ми је баш он донео вест о његовој погибији?
- АНА: Учинио је све што је могао да га спаси. Али, било је тако жестоко да умало и сам није награбусио. Зенге су га заробиле и ту, на његове очи, нашег Мишу измасакирали.
(Плаче)
- ЈОСИФ: Како је онда он живу главу извукао?
- АНА: Па рекао ти је да им је побегао. Били су опијени победом, напили су се и он им је једноставно клиснуо.
- ЈОСИФ: Јес, као код Индијанаца.
- АНА: Па ти му, изгледа, не верујеш. Постао си параноик, тата. Не мислиш ваљда да Душко лаже?
- ЈОСИФ: Мене је живот преварио. На мени је остварио ону чувену јеврејску клетву из књиге о Јову: “Да му бог да да има све, па да опет нема ништа.”
У једном часу сам и сам помислио да сам досегао оне врхунце људске среће на којима се топи свака бојазан од неизвесне будућности. Напротив, све је било извесно позитивно, дивна породица, професионални и друштвени успех, а онда је дошао рат и наступиле су такве промене које су уништиле моју веру у човека. Дојучерашње моје колеге, иначе питоми и кротки људи, преко ноћи су се претвориле у острашћене политичке звери које су кидисале једне на друге и међусобно се раскидале, наводно из идеолошких разлога. А у основи свега стајао је обичан, усрани динар, није било никакве идеје, само лов у мутном, борба за бољи положај и већу плату, за тезгу и хонораре, која је била утолико успешнија уколико је била погубнија по друге. Мене и твоју маму су одмах најурили у пензију зато што нам је син јединац пао на бранику отаџбине а они нису хтели да имају никакву везу са родитељима ратног злочинца. Дали су нам такву црквицу од које голи живот не можемо да одржимо да ја не производим и не продајем цвеће не би смо имали паре за скупе лекове, а да на јесен не продам тону караманки са ове суве крушке, не знам од чега бисмо купили угаљ. Посмрзавали бисмо се ко пацови од љуте зиме.

АНА: Петнаест година како сам дипломирала, тата, и како не могу да вам се скинем са грбаче. А, ево, сад је и Душко почео свакодневно да долази на ручак, он не може ни да помисли колики је то терет за вас јер верује да ова кућа лежи на великом капиталу. Он ту види наду и спас за вас двоје, поготово за мене. Ако то не урадимо, ја не знам шта ћу. Да одем негде у бели свет, за печалбу више немам енергије, снага ми је преостала још једино да се обесим о ту крушку, да скончам овај промашени живот и узрок ваше беде и трагичног осећања потпуне изгубљености. Мени је жао што је тако испало, мислила сам, веровала да интелектуалци и ствараоци имају неку перспективу у Србији, али сада видим да ствари по нас стоје поразно. Стално ми се, ноћима, врзмају по глави разна и бројна питања на која не успевам да понудим било какава одговор. Шта се десило са цивилизацијом у нашем окружењу и каква је то ретроградна психологија која нам враћа филозофију преживелих времена и живот који се своди на одсуство идеала и провинцијску минорност која ме гуши? Јер овде нема наде, тата, ни будућности ни за бебе које се тек рађају а камоли за школоване уседелице без посла које нико неће, које ником нису потребне и које су толико материјално сиромашне да не могу да купе ни конач за гоблен којима су наше баке прекривале зидове својих чатрља остварујући илузију да њихови животи припадају европском грађанском искуству. Где сам ту ја у свему томе и где сте ви, моји родитељи, универзитетски професори и угледни интелектуалци које је савремена елита заборавила и бацила на ђубриште наше хуманситичке историје.

(Плаче)

Извини што ти то радим, татице, али не могу више, борим се, борим из дана у дан, борба је све сувља и тежа, а онда одједном пукнем и незадрживи талас бола и туге ме толико преплави, да се срце дави у сузама, да ми дође да узмем твоју сачмару и саспем цео фишек гвожђа у себе. Већ годинама други ми плаћају капућино у кафићу на ћошку, гледам како се генерације сређују и одлазе даље у живот а мени све млађи и млађи плаћају капућино и пушим све јефтиније цигарете, па и тај новац добијам као залог твоје љубави, од баштенског цвећа. И док оно, добро нађубрено цвета све свежије и мирисније, у пуним бојама, ја тонем и венем у ужасној и безизлазној беди. Мама је све хладнија и одсутнија а ти си се сав скврчио и смањио као вртни патуљак. Срећом моји бивши пријатељи не могу да те препознају кад од тебе купују јефтино цвеће. Баш синоћ сам

добила букет ружа од мог старог друга са факултета и одмах сам препознала да је из нашег ружичњака. Па то су оне руже која ја сад пушим, паде ми на памет, док је плаћао кафански цех, журио је, чека га жена од двадесет две године и већ му је родила троје деце. Успут ме пита, онако у журби, да ли то плачем и зашто, али ја кажем да ми је ветар поломио трепавицу и гурнуо у око. На моје неспретно питање одакле му тако дивне руже, црвене од стида као моје лице, одговара да их је купио од једног симпатичног дедице на Каленићу. То си ти, татице, некада уважени професор етике, а сада тајанствени moonwalker са Врачара и ситни цвећар.

Душку не смета што није завршио школу, напротив, пред њим се отварају златна врата наше мутиране будућности, он се у овом животу осећа као риба у води. Сигурна сам у његову љубав, можда је мало груб и показује је на чудан начин, али је добар човек и способан да попут руског бурлака извуче овај брод на обалу и подвргне га оној потребној реконструкцији која је неопходна за сигурну пловидбу кроз сциле и харибде мрачног времена.

Кроз дворишну каиџу на сцену долази Душко са њашном из које вади ѓомилу њаиџира и њросџире их њо сџолу.

ДУШКО: Не разумем само докле ће ова бирократија да малтретира и мучи грађане који нешто знају и хоће.

Ево, деда! Коначно ми је пошло за руком да дођем до свих потребних папира за кућу. Потребно је само да ставиш потписе на ових дванаестак формулара и она дефинитивно прелази у моје власништво, то јест Анино. А онда... Ана, онда почињемо наш велики, наш животни програм. Почиње будућност за све нас, а пре свега за нашу нерођену дечицу.

У кући се чује дуго зврјање њелефона.

ЈОСИФ: Телефон.

АНА: Нека звони. Мама је унутра. Видим да си дошао пешке. Где ти је џип?

ДУШКО: Ах, џип, Ана. На жалост, украла га мафија.

АНА: *(Узнемирено)*
Која мафија? Каква мафија?!

ДУШКО: А шта се то тебе тиче шта је са мојим џипом?

Неџриџаџна џауза.

- АНА: Па, не... не кажем, али, не разумем како украли и тако... одједном. Зар тако скупу ствар?
- ДУШКО: Један неслужбени одељак полиције који се бави крађом и препродајом скувих аутомобила. Али, већ су ме звали и нудили га натраг за свега пишљивих седам хиљада евра. Слепци! Него, да ми ово завршавамо, а ципове и сличне ствари неће више бити никакав проблем. Само да деда потпише и цео наш живот мења свој ток и хрли ка хепиенду.
- ЈОСИФ: *(Мрмља)*
Као у холивудском филму.
- ДУШКО: Него шта?! Баш тако, деда. Баш тако, као у Дизниленду. Чиста бајка. Кристална, јасна, само потпишеш и већ си међу звездама. Номинован за Оскара.
- ЈОСИФ: *(Држи њенкало у руци)*
Знате ли ви колико данас кошта ова вила?
- ДУШКО: А знаш ли ти колико ће коштати конфоран трособни стан у овој палати са централним грејањем? Нема више цепања дрва за потпалу, грејања на скупи и прљави угаљ, смрада угљендиоксида и опасности гушења од угљенмооксида. Да и не помињем сталну претњу од пожара. Стари људи сваки час букте по периферији града. Па, бога ми, и у самом центру.
- Јосиф љеда неодлучно у њаицире и са њером у руци, очигледно оклева.*
- ЈОСИФ: А како ћу ја за порез на промет?
- ДУШКО: То ти буди без бриге. Сви трошкови трансакције су моји.
- ЈОСИФ: Па сад... ја готовине немам, а под старост да идем у затвор и још кућу да поклоним човеку, који ми још није никакав род...
- АНА: Не поклањаш је ти, тата, никоме, само је мењаш за стан са два купатила и централним грејањем који ће се на истом месту подићи. То знам пошто сам га лично пројектовала.
- ДУШКО: И за срећу свог рођеног детета и још нерођене унучади. Али то је само питање мало времена. Зар не Ана?
- ЈОСИФ: Значи... вас двоје ћете то заједно?
- ДУШКО: Знаш шта, деда, можда бих могао да те зовем и “тата”, али то ћемо оставити за после, кад завршимо посао. Ако постоји нешто чега се више гнушам, што више презирем од крађе и лопова, то су превара и преваранти, манипуланти туђом, крваво стеченом имовином. Они први те незаконито заврну за материјално добро, али други, други ти душу отрују. Просто се

разочараш и изгубиш поверење у ближњег свог. И уместо да гледаш на тродимензионални свет постојано и очима научника, свуда видиш морално расклиматану и дубоко заљуљану државу, не постоји чврст ослонац да се у недомуци придрижиш кад ти се мути у очима и губи равнотежа у глави. Ево, деда, погледај само колико сам ја у животу стекао, цело предузеће, камионе, багере, дизалице, раднике и све на часну реч и поверење. Кад се помене моје име, људи скидају капе и ниско се клањају. То је поштен човек, кажу, тај никад не закида ако му стварно не треба. И нема тога ко би могао да ми пљуне у лице, као другим предузимачима или реч прекора да ми упуту да рецимо било када нисам одржао оно што сам обећао, не дај боже, да сам некога прешао, свећа ми у цркви не горела право, ако лажем.

То је најважније. Морална чврстина и непоколебиво поштење уз вредан рад и способност су стабилни стубови који држе ову нашу поносну Србију.

Знаш шта, деда?! Чујем да је етика нешто у шта се ти разумеш и да знаш да је цело хришћанство на поштењу створено. Као што рече Исус Христос у свом Јеванђељу:

“Ја сам твој истина и пут, следи мене и ако све изгубиш, душу ћеш сачувати.”

Е, то, то! Не бих ја душу своју изгубио ни за какве паре. Зато ти ово потпиши. Истина, ја нисам перфектан баш као он, јер ја нисам бог, него само човек, али религиозан, у цркву идем и у Њега верујем. Нисам као ова наша локална фукара у администрацији. Славу слави, али нема поверења у божјег створа. Ево, погледај са колико се папира она штити. Као да сам ја неки перверзни покварењак који само гледа да их заврне. А поготову тебе, оца моје драге, са којом намеравам да ти осмислим и улепшам старост да се пред смрт мало поиграш са ђаволчићима, твојим будућим унучићима и још у потпуно конфорном стану.

Потпиши ти ово! Само потпиши и све је за увек позитивно решено. Не може бити позитивније.

АНА: Не вреди. Опет је заспао.

ЗАВЕСА

 ДРУГИ ЧИН

Из дневне собе сјейенишиће води у зорње простиорије у које се улази са балкона ограђеног резбареним зелендером.

Велика двокрилна вратица, комбинација дрвџа и сјаакла воде у вриј из које се излази на улицу. Ту су и друга вратица која воде у кујашило, шриезарију и кухињу. Намештај је у сјилу бидермајера. Неколико слика у уљу, између зидних канделабара висе на зидовима. Ту су и зидни сај са клајном, који с времена на време мелодично одбија часове и, шакође сјилско, биљурно огледало.

Душко са бежичним шелефоном, нервозно шџа сам у салону.

ДУШКО: Не готиви ме бабац, па то ти је. Не знам шта да радим са њом. Ама, он је вољан, само она не да. Ако ми је ти скинеш с врата, завршићемо одмах. С обе ноге у гробу. Нема. Жива мера нема више од четр'ес' кила. Кад ти ја кажем. Шчепаш за руку и нагло пожуриш. Не може да трчи ни десет метара. Инфаркт! Не метак.

Где ја?! Ма где ја?! Не смем. Сви знају колико сам до гуше упетљан. Зар је мало што сам им сина скењао?! Па, јесте. Навалио на усташко злато ко мутав на телефон. Зинула му буља, хоће све сам за себе. Е, не може, бато. Ниси сам на свету. Има још нас аспираната на лову. И други су се угалили. И наше су главе у торби.

Кад их најуриш из куће, готови су. Немају више шта да траже у овом животу. Ионако су мртви, само што то још не знају. Нек пусте нас живе да живимо. А они?! Они су... амебе. Сомнамбули, буразеру. Дању цркавају, а ноћу сви шетају. Сомнамбули. Крај! Енде!

Ајде, морам да завршим. Може да наиђе Ана. Јебем ли је шта ради и где се она шуња. Овде нико не иде нормално, па чујеш бат корака, или да нешто тандрче. Тандрчу само пацови, а они се као духови шуњају. Никад не знам да ли још увек спава или је већ будна. Прати ме у стопу, шуња ми се иза леђа и чини ме нервозним, а њена луда мајка обилази надлештва и распитује се о мени. Све је интересује, све. Да сам Џек Трбосек већ би ме ухватили, овако... јесу немоћни, али су и опасни. Појма немам шта им се мота по глави. Грађански декаденти! Не треба разумети, треба истребити. Ваљда се затеже оним њеним јефтиним помадама. Прецветава, прецветава. Готово! Енде!

(Ана са џлановима џод мишком и у џењаору нејримејно се џојави на балкону)

Ако није у купатилу, где призива младост, онда је у пројектном атељеу.

Црта. Јесте. Ствара нови, бољи свет који више одговара њеном лудилу. Смешно на шта то личи. Зграда има куполе ко дворац краља Артура. Камелот! Јесте. Мерлинова кула... ха... ха... ха... У пичку материну на шта то личи. На Москву, буразеру, Ивана Грозног! Више на Кремљ него на Врачар.

АНА: *(Силази)*

А ти кажи шта желиш, Душко, ти си инвеститор и извођач радова. Ако ти не одговара, ја могу да склоним торњеве и заравним кров, а не да ме због идеје шаљеш у лудницу. Мада мислим да би се те високе куполе одлично уклопиле у амбијент светосавског платоа. Поред националне библиотеке, цркве и парохијског дома наша цитадела би допринела утиску српског духовног центра, као Оксфорд, Кејмбриџ или Монмартр.

ДУШКО: Шта, шта?! Ух, препаде ме, тако тајанствено, у пантофнама, изнебуха и све је то погрешно, драга моја, потпуно неприхватљиво шуњати се тако човеку иза леђа и још погрешна информација, накарадно тумачење, каква лудница, све си лоше разумела, љубави. Па ја волим, изнад свега поштујем твој таленат, твоју бриљантну мисао и ремек дело. Не само да сам заљубљен у твоје тело, као теле у шарена врата, него обожавам и дело твога ума и твојих руку. Дивних, као извајаних дугих прстију, рођених за лепоту духа, можда чак и за клавир.

АНА: Пре архитектуре ишла сам у средњу музичку школу и учила свирање на клавиру. Али, победила је практична опција и ја сам се определила за нешто опипљиво, материјалне природе. Прошле године смо продали мој сјајни, лакирани Glos und Lauberger, полуконцертни клавир. Све га је теже било штимовати, али је шљаштао као нов. Још увек не могу да га прежалим.

ДУШКО: Не брини, Ана, љубави, купићемо други клавир са бечком дрвеном механиком, има мој пријатељ скоро нов, јер његова ћерка, једно дебело и дебилно дериште одбија и да га види а камоли да седне за њега.

Али, твоје дело мене привлачи и фасцинира, тај монументални узлет има за мене дубоку емоционалну и високу цивилизацијску вредност. Просто тебе сматрам за неизоставног генија и оно најбоље што ми се догодило у животу. Само да професор потпише ове папире, да се, не дај боже,

(Крсти се)

ствар не би закомпликовала и изродила неке трагичне последице.

- АНА: Како трагичне?
- ДУШКО: Не знам од кад стојиш ту као авет и прислушкујеш мој пословни разговор. Сви се овде крећете као духови и у апсолутној тишини, без и најмањег знака присуства, скачете као електрични зецови из просторије у просторију и пролазите кроз зидове. Моји су нерви на ивици издржљивости.
- АНА: Ајде, ајде, не буди на крају срца, па крећемо се у својој кући, онако како смо навикли, лако и без тежине. Нећеш ваљда, ако ти је савест немирна, да ставимо звонца око врата да би се ти осетио смирено и богоугодно као пастир на пустом пашњаку. Твоје пословне тајне овде никог не интересују. Тако смо васпитани да имамо поверење у човека.
- ДУШКО: Рекао сам ти да не улазиш у деликатне односе са мојим пословним партнерима. То се тебе не тиче. Ти креираш, ја уговарам. Није ли такав договор, Ана? Нисмо ли тако заједнички одлучили? Да се једно другом не мешамо у посао, да чувамо наше лично и професионално достојанство.
- АНА: *(Шири њланове на сџолу)*
Ево, погледај сам. Штета што Американци нису срушили, кад су већ имали прилику, и војну зграду, која, иако са белом мермерном оплатом, својим димом загађује читав крај. А и изгледа, љубави, не као модерни технички институт, већ као огроман гробљански крематоријум који се зими пуши и баца гар до те мере да жене не смеју ни да простру веш у двориштима и на терасама јер се после пола сата све црни од гарежи. На Варачару је, из зиме у зиму, снег све црњи као да се неба падају снежно бели кристали од чисте воде већ од асфалта и угљених шкриљаца. Као да се одозго пакао цеди на нас. Али, шта је ту је, морамо да се уклапамо. Зато је мој пројекат и урађен у стилу сецесије, дакле као екстеријерна синтеза старе и нове визије: Храма и Института.
- ДУШКО: Па, и торњеви, Ана, што да не?! Куле и куполе, права цитедела као сви модерни градови на Западу, Париз и Лондон, донекле и Беч! А унутра најмодернија технологија, бидеи и ђакузи, сауне, Блиски исток на шведском стандарду. Правићемо, ако треба, и брезове метле за шибање нежељеног сала.
- АНА: Само... нешто ме мучи. Не бих волела, никако не би било добро да се то покаже као тачно.
- ДУШКО: А шта то, љубави? Како може да те било шта мучи кад је све идеално? По божјој мери.

- АНА: Не знам, Душко, колико си и јеси ли ти уопште искрен са мном.
- ДУШКО: Како то мислиш? Слушај, мала! Ако си нешто чула, све си погрешно разумела. То ти ја гарантујем.
- АНА: Истина, ми се волимо, ја бар верујем да је тако, али ми се уопште не познајемо. Непознате су нам заправо наше негативне стране и колико оне могу да буду оштре и опасне ако су изазовне.
- ДУШКО: Па ти знаш врло добро колико ме свака неправда боли, да сам ја безопасан и мек као памук, али исто тако и осетљив. За мене нема ништа горе од обмане и лажног представљања, јер сви смо смртни и зна се да на крају рогоња чека сваку покварену душу, да јој загорча остатак вечности. Нисам ваљда луд, да због мале похлепе угрозим вечно блаженство на оном свету који је наша света мајка црква изградила за своју недостојну децу. Толико и сам умем да рачунам.

Вера њодујре Јосифа и уводи га кроз дворишна вратица у салон.

- ВЕРА: Ана, брзо. Распреми тросед и стави чај. Тати опет није добро.
- ЈОСИФ: Молио сам вас да ме оставите на миру. Ја вас не познајем и не знам шта хоћете од мене. Ако очекујете новац, упозоравам вас да сам сиромашан као црквени миш.
- АНА: Шта?! Опет се изгубио? Докле ће то да траје?
- ВЕРА: Надам се да неће дуго. У последње време све чешће запада у ментално слепило. Срећом, брзо му се врати памћење.
- ЈОСИФ: Нећу чај, 'оћу кафу. И ко сте ви, молим вас? Ја очекујем да дође по мене мој син Милош и идентификује ме. Ја у ставри, не знам ни ко сам ја. Ставите две капи млека у моју кафу, молим. Не три, или једну, већ тачно онолико на колико сам навикао.
- АНА: *(Помаже му да се ојружи у њпроседу)*
Лези, тата.
- ЈОСИФ: Нисам ја ваш тата. Имам ја мог сина Милоша.
- АНА: О, боже! Шта се десило, мама?
- ВЕРА: Нашла сам га како седи изгубљено на клупи у паркићу и плаче као дете. Кад сам му пришла није ме познао.
- ДУШКО: Не треба да једе месо. Закречени су му путеви у мозгу.
- ЈОСИФ: Није, него мој син није дошао по мене. Да ме води кући. Изгубио сам се у оној гунгули. Сви нешто вичу и безобзирно се газе и гурају.

- АНА: Па то је твоја пијаца, тата. На њој продајеш цвеће.
- ЈОСИФ: Ја не продајем ништа, младо дамо. Ја предајем, само што сам, изгледа, залутао. Тешко ми је због изневерених идеала.
(Плаче)
Остао сам без оријентације. Овде су подигли толико високе зграде да не препознајем свој крај. Где је моја крушка?
- ВЕРА: Па сад си прошао поред ње. Ено је у сред дворишта, благословена била. Види како је раскошно процветала, као у бајци.
- ЈОСИФ: Јесте. Клопара и ландара на ветру по читаву ноћ.
- ЈОСИФ: Идем напоље да се мало љуљам. Да средим ове узбуркане мисли.
- ДУШКО: (Ани)
Нека прво потпише документацију.
- ЈОСИФ: Коју документацију? Дај 'вамо.
- ВЕРА: Да се ниси усудио Јосифе Крстићу!
- ЈОСИФ: А шта то?
- ВЕРА: Овде сам провела живот, изродила и подигла децу, а сад треба да идем на улицу.
- ДУШКО: Али, мама.
- ВЕРА: Нисам ја ваша мама. Једва да сам нешто старија од вас.
- ДУШКО: Па сад, ако хоћемо да се вређамо, госпођо мама, овде ником не недостају године. Само разумевање нам фали. Чисто људско милосрђе. И разум, да се зна шта нам иде у корист, а шта у штету. Једино злоба може да заустави овако велики и значајан пројекат од кога ћете ви и ваша ћерка имати највише користи. Уосталом, видите и сами шта је живот. Ви сте такође професор, а не разумете. Не препознајете знаке непосредне пропасти. Ваше рођено дете чами овде годинама и деценијама запретено вашим старачким предрасудама и навикама, не ради, не ствара, не креира, а онда... изненада сретне човека свог живота, заљуби се у мене и роди се генијално дело: "Врачарска цитадела!"
- ЈОСИФ: Каква вашарска цитадела?
- ВЕРА: Вашарски амбијент, драги професоре! Кабаре! Твоја ћерка мисли ако је нашла кловна, да од моје куће може да направи циркус.
- АНА: Е, сад је доста, мама! Ваљда и ја имам права на свој укус, на сопствени живот! Ако си мог несрећног брата упропастила и отерала на фронт, мене нећеш уништити својим егоцентри-

мом. Погледај само на шта тата личи, шта си од њега направила. Крпу, обичну крпу којом не можеш ни под да обришеш. Живи мртац, ето шта је, вуче се улицом као зомби. Свеједно му је да ли је дан или ноћ. Никад не спава и никад није будан. Искористила си нашу породичну црту да све кажемо у сну, да немамо своју тајну, зарад потпуне контроле над нама. Толико пута ме је пробудио његов гласан говор у сну испреплетан твојим оштрим, гестаповским питањима, о целој његовој прошлости и садашњости, о плановима за будућност. При помисли да то и мени радиш добијала сам тешке мигрене и повраћала до зоре. Мозак си му опрала, испеглала вијуге и уредно сложила у своје фијоке. Постао је живи мртац. Ово му није да се први пут губи и да га доводиш кући бесловесног са испражњеном главом, као биљка. Доста ми је његовог љуљања на љуљаци испод оне сабласне крушке, цео крај нам се смеје и зазире од нас као да смо нека секта.

ДУШКО: Па јесте. Уместо да љуља веселе и раздрагане унучиће она му по сву ноћ клацка старачке коске.

ВЕРА: Па за те вуцибатине и сецикесе и јесмо секта која живи поштено од свога рада. А твој брат се није крио по таванима и подрумима кад је отаџбина била у опасности већ је храбро и часно дао живот за њу.

АНА: Ти си га директно гурнула у...
(*Нагло заћућује*)

ВЕРА: У смрт, хоћеш да кажеш. Камо среће, Ана, да си и ти пошла својим природним путем, а не да нам доводиш разне ванцаге у кућу. Ако те интересује колико је искрен према теби питај га где су му кола.

АНА: Украли су их.

Пауза.

ВЕРА: Звали су из банке и пошто је нашу адресу пријавио као своју, поручили су ми да, зато што је прекинуо са враћањем кредите, мора да им однесе други кључ од ципа, јер су му га по уговору узели.

(*Одлази до телефона и пребације га на интерфон*)

Уосталом, овде више неће бити тајних телефонских разговора и разних домунђавања. Укључила сам интерфон, да сви чујемо ко шта има да каже.

У шта ти хоћеш да нас увалиш, моје јадно, моје наивно дете. Зар не видиш јасно о чему се ради и ко је твој Душан Алимпијевић?

- ДУШКО: А ко сам то ја, госпођо мама?! Највећи зликовац и разбојник, врачарски Џек Трбосек, убица проститутки и наркомански или жиголо чедних и поштених девојака, који живи од проверено добрих и незаменљивих услуга и других сексуалних превара. Реци слободно да сам можда баш онај који се намерио да вам преотме кућу или сам онај који је свој живот излагао на Вуковару само да заштитим потиљак вашем сину, који је, понесен неком дивљом мржњом према усташама, безобзирно хрлио напред и све што се миче убијао пред собом.
- БЕРА: Лажеш, наказо! Мој Миша ни мрава не би згазио.
- ДУШКО: Па мрава можда и не би, али дете у колевци, трудна жена или старица као ти нису му предсављали никакву препреку да иде корак даље, од гроба до гроба, из сокака у сокак затрпан лешевима.
- АНА: Доста, Душко! Доста! Полудећу од вас. Тата! Татице! Мили мој! Пробуди се, једини, препознај своју јадну и несрећну кћер и заштити је од њиховог зла. Не могу више! Не могу!
- ЈОСИФ: *(Буди се)*
О, Ана, то си ти! Што се то дешава, дете моје? Зашто плачеш? Не разумем ништа. Мутно ми је пред очима, у глави празно као да је симплон протутњао кроз њу. Не плачи, Ана. Молим те, смири се. Биће све у реду. Осећам да ће се ствари средити и да ћемо опет бити мала срећна породица. Разведри се. Ево, водићу те на рингишпил. Ваљда на Калемегдану још увек постоји луна парк. Кад сам ја дошао овде, на месту библиотеке био је циркус *Орфеум*. Артисти уопште нису били лоши. Само што нису добро знали српски. Говорили су некако искварено, као да нису били Срби. Можда Турци или Румуни, сећам се, били су врло спретни. И снажни. Један је голим рукама савијао коњске потковице, а други, док ти дланом о длан, а он се, гад један, већ преврће у ваздуху и прави салто мортале. Право чудо, да не верујеш очима. Деца из целог Београда су долазила. Само што се ти тада још ниси ни родила. Штета, Ана, штета. Ти не знаш, појма немаш шта си све пропустила. Ту си на мене, изгледа. Закаснили смо за све добро што је, можда, за нас било предвиђено. Не верујем да нам је баш овај живот био суђен. Бог није тако суров.
- АНА: Тата, вратио си се, хвала богу, и ја се добру надам. Само да пројекат крене.
- ЈОСИФ: Па шта га онда задржава?

- АНА: Твој потпис. Потпиши ове папире и видећеш како је бог добар. И за нас има наде. Ево, Душко и ја ћемо се веначти. Ја ћу ти родити унучиће са красним јамицама на образима. Као твоје.
- ЈОСИФ: Само што ће они бити мали, срећни патуљци, а не скрхани старци.
- ДУШКО: И богати. Ићи ће у енглеску школу. Приватни колеџ у Лондону. Нашао сам већ везу. Треба само да уплатим одређену своту, која није мала.
- ВЕРА: Децу прво треба изродити.
- ДУШКО: Никако није мала, мама, али то за Ану и мене не може бити проблем. Са потписом овог документа она постаје шеф пројектантског бироа и мој равноправни партнер.
- ЈОСИФ: Па шта онда чекамо, бога му, Вера, где ми је пенкало?
- ДУШКО: Ево хемијска. Мастило се више не признаје.
(Пружа му хемијску оловку. Јосиф се сирема да њој ишише докуменџ. Вера скида ловачку љушку са зида и ујери је у Јосифа)
- ВЕРА: Пре ћу те убити, Јосифе Крстићу!
- АНА: Мама! Шта ти је?!
- ДУШКО: Ништа. Баба је луда. То сам од првог дана знао.
- ВЕРА: По вашим мерилима, господине Алимпјевићу. По вашим узусима. А по мојим ви сте тај који прави менталну грешку ако мислите да можете некажњено да варате и пљачкате стару породицу Крстић која је напуштена и остављена без икакве заштите. Али, као што видите, она је ту, у мојим рукама и уверавам вас да одавде нећете изнети живу главу заједно са тим лоповским папирима. Ова пушка је набављена да воће штити од врана од којих сте ви најцрња која је икад прешла праг овог забрана са плодовима вама недоступним. Ако је стари професор мало посустао и потонуо у тешке емоције своје породичне трагедије, а наша ћерка откачена и депресивна, не значи да вам је Елдорадо са забрањеним благом предао да можете да га крчмите по својим потребама и пустошите по својим навикама које вас одређују као правог криминалца. А сад напоље одавде пре но што пружим себи задовољство да вам размрскам црева и проспем утробу по тој отменој фотељи чије порекло далеко надилази ваш друштвени, а рекло би се и економски положај!
Другим речима: Мрш из моје куће!

- ДУШКО: А тако дакле, овде се и пушком прети иако су моје намере биле чисте и поштене. Иако је шире познато да сам ја човек мирољубив и... ненаоружан.
- БЕРА: Напоље, цукело! Тамо те чекају твоји керови да ти се меса наждеру за све оно што си им урадио, за твоје преваре, пљачке и лоповлуке! За издају свога лоповског сталежа!
- ДУШКО: Па не, ја нисам тако мислио, госпођо мама, ја немам никога осим вас, па шта је ово, Ана, зашто ме одавде терају као пса, а бога ми, можда и убијају, убиће ме, људи, она је луда од неке мржње према мени, као да је сам ђаво надахнуо, не разумем о чему се овде ради. Ана, спасавај! Ја видим тај сјај, ту ватру у њеним очима коју старст разгорева и бога ми, Ана, она ће пуцати, то је бар јасно, убиће ме као пса, ни кривог ни дужног. У помоћ, девојчице, дошао сам овде да помогнем, не да погинем.
- АНА: Е, сад је доста, мама, са твојим спектаклом и патосом којим нас угњетаваш и малтретираш, угрожаваш наше право на лични избор. Извини, мама, али ти си ме довела у ситуацију да морам овако да ти се обраћам. Ја овог човека волим и верујем му и баш ме брига да ли се он теби допада или не, и уопште шта ти мислиш о њему. Ако баш хоћеш да будеш испод сваког укуса онда ни мени не преостаје ништа друго него да ти се придружим и кажем да је Душко мој излаз из овог пакла у живот достојан човека и ако намераваш да пуцаш у њега онда то можеш једино кроз мене.

Ана је сјала испред Душка да га својим телом заштити. Њих две се љледају са великим болом.

- ЈОСИФ: *(Усјаје из дремежа у који је зашао и сав озарен виче)*
 Не треба, сине, телевизор, имамо, злато моје, само да си се ти мени вратио жив и здрав кући. Милоше, ту ти је капија, пред тобом, боже, шта пипаш, па он не види а гледа, трчи Ана, кћери, уведи га у двориште, зар не видиш да је залутао, где рођену кућу да промаши. И дај, Ана, послужење, знаш колико воли слатко од ружа да залије хладном водом, стигао ти је брат, моја мала девојчице, не плачи, сине, већ потрчи, твоја узданица и заштита, иако је много млађи, бата је стигао са фронта и на леђима носи велики концертни клавир Glos und Laubeger. Не плачи, мила, моје старо срце се гуши у твојим сузама, биће све у реду, наша кућа ће опет сва бити озрачена твојом музиком у каскадама, види колики грамофон носи. Истина, ми смо на умору, али Миша је млад и јак.

Заштитиће те! И наша крушка ће рађати изобилно сабласти смрти, а вране, вране ћемо убијати чим прелете у наше дво-риште. Нека Вера пуца! Она има храбро и велико срце! За р не, Вера? Ти ћеш пуцати!

ДУШКО: Па, онда... жао ми је, Ана. Ово је луда кућа и ја заиста не знам каква је ово енергија која разара све што је живо а ствара мртво, измишља митове и замењује их за реалне прилике и погодности. Овде очигледно никоме, сем мени, није стало до тебе и твоје срећне будућности. Али шта ја могу кад нисам дон Кихот и не умеме да се борим против ветрењача у њиховим главама. Њима су сенке важније од нас живих. И мени је боље да спасавам живу главу него да и сам уђем у вашу галерију породичних гробова. Ја сам здрав човек, једем добро, пијем умерено и спавам као коњ, а већ сам и сам почео да копним. Мени пушком прете. Твоја луда мајка хоће да ме избуши сачмом за медведе и дивље свиње. А татица, сенилни професор је подстрекава на злочин.

АНА: Не! Ја не дам! Не дам, Душко. Не можеш тек тако да одеш. Па ми се волимо, ја и ти. Ми смо нешто обећали једно другом и то мора бити испуњено.

ДУШКО: Али... он није потписао.

АНА: Није још, што не значи да неће никад. Сачекај мало, покажи нешто отменог стрпљења, зар не видиш да је тата озбиљно болестан и да запада у све теже халуцинације.

ДУШКО: Утолико пре, Ана. Утолико пре треба пожурити. Да не за-каснимо, да не пропустимо нашу животну шансу. После ће све то зависити од ње. Зар не видиш колико је жилава и борбена? Неће ни за тебе да чује, а камоли за своје будуће унучиће.

АНА: Мораш бар ти имати мало разумевања за мене. Мој цео живот је у процепу, не знам шта да радим, ова жена ме уништи, и мене и њега. Мишу је отерала у смрт.

ВЕРА: Ти знаш, Ана, да то није тачно.

АНА: Јесте, мама, твој идеализам нас је поломио, твоја тврдоглавост упропастила и чисто слепило за конкретне могућности које су пред нама.

ДУШКО: Па, мене овде понижавају, Ана. Праве се као да ја и не постојим, третирају ме као некога који је с оне стране закона. Ти знаш, Ана, да је моја душа нежна и осетљива на неправду. Ја сам присиљен, ја, у ствари, морам да идем. Опрости ми, љубави, али ова ситуација је за мене неиздржива. Није важно куда ћу.

Под савски или дунавски мост, све једно, само да вам моје присуство више не квари породичну хармонију. Не знам где ми је ташна, морам и њу да носим, унутра су ми печати предузећа. А прстен што сам ти купио задржи као успомену на једно време које је могло бити срећно, пуно позитивне перспективе и добре наде за будућност.

(Својој неодлучно. Нико се не помера)

Ако је већ тако, онда... збогом.

ВЕРА: Збогом.

Душко и даље својој као укопан.

ДУШКО: Где ми је ташна?

ВЕРА: *(Приђе једној фојтељи у ђошку, узме њашину и преда му је)*
Ево ти. Ту ти је цело предузеће и ти сав. Твоја прошлост, садашњост и будућност. То је све твоје у овој кући. Узми и губи се. Заувек!

ДУШКО: *(Не мрда)*

А не, мама! Не заувек! Видиш ли, Ана, шта ми ради твоја мајка, како ме третира? Као крпу. Само, на погрешног се намерила. Ја ниоткуда не одлазим за увек. Како кажу велики руски писци. Ја се увек враћам на место опредељења и нема тих решетака, те полиције која ће ме задржати изван мојих чврстих принципа. Само што то опредељење није моје, већ ваше, мама, нисам вам ја убио сина, ви сте му сковали судбину а ја сам био само њена рука. Учинио сам све што је било до мене да спречим тај крај, али нисам успео. Победила је његова алаовост и он је због усташког злата изгубио живот. Злато је било јаче. То је ваша животна литература. Умем и ја да читам књиге живота, пуне опредељења и смрти. И мене је живот научио своју сурову азбуку и лепо видим свачији крај, иако не знам, појма немам какав је био почетак. Лепо видим како се ни вама не пише лепо. Зато ћу се ја опет вратити, док мало размислите и охладите своје вруће главе, јер ништа не гори тако силно као стари пањ. Морам да вам пружим бар још једну прилику да сагледате шта вам све реалност нуди у мојој личности, ако хоћете и у мом менталном здрављу. Ја можда и нисам неки морални корифеј, али сам ментална каријатида, дух ми је мермеран и несаломљив. Кад нешто научим лако не одустајем. А ти, госпођо, стара си жена и мој ти је савет да се бориш за сваки сат, сваки дан, да поживиш дуже и дочекаш своју срећу са унуцима, која је неизбежно зацртана.

(Одлази са њашиним у рукама)

ВЕРА: *(Сломљено, тихо)*
 Лаже, псето. Миша је патриота, бранио је српску нејач и погинуо на бранику своје отаџбине.
(Звони телефон, Ана крене ка њему)
 Остави, Ана. Укључила сам секретарицу. Сигурно њега јуре повериоци или полиција.

Телефон поново звони. Укључује се Јосифов глас на секретарици: "Цвећара професора Крстића. Нисам код куће. Молим вас оставишите јоруку." Затим се зачује женски глас:

Ало, професоре! Јавите се, побогу! Овде ваша бивша студенткиња Дубравка. Знате, она што вам је писала писма, хрпу емоција, што је пре неки дан од вас купила зумбул. Сада вас не тражим због цвећа, неопходни сте ми из сасвим других разлога. Кад сам рекла мојим колегинацама да сте још увек живи и да дивно изгледате, решиле смо да вас позовемо код мене на кафу. Биће ту и ликерчића, срце да загрејете, и колачића, душу да ослободите. Ви сте нама свима остали у драгој успомени. Сећате се колико смо вас волеле, а ја... ја сам чак била и заљубљена. Да ли још увек чувате моја писма? Штета. Већ тада сте били ожењени оном провинцијском вештицом која вас је завртела око малог прста. Хвала богу да сте бар сада удовац, да уживате у сласти слободe, радосни и ослобођени. А ја сам сама и све око мене је тако пусто да не знам шта да радим. Можда би било боље да сам трпела оног мог балканског примитивца, сада вероватно не бих била толико усамљена и изгубљена. Сада схватам да је боље да вам свињска њушка дува белог лука у лице него живот у пустињи. Сваке ноћи лежем сама у кревет као у гроб и ујутру устајем надувена од суза и неспавања као вампир осуђен на вечиту глад за животом кога нигде нема. Ако хоћете, можете понекад да свратите и на ручак. Сви кажу да кувам тако феноменално да ми нема премца, што се може приметити из приложеног. Шта да радим кад толико волим да једем? Код мене су данас мушкарци тек на другом месту. А није увек било тако. Сећате се, професоре? Моје тело је било као виолина, а сад се виолина деформисала у контрабас. Кад дођете видећете да сам за лазање прави мајстор. Молим вас, професоре, да ме због тога не избегавате. Моје срце је остало исто. А и други једва чекају да вас виде, да се подсетимо ваших незаборавних предавања. Таквог ретора Београдски универзитет још није видео. Чекам вас довече, таман кад зађе сунце, око пола девет. Улица Синђелићева, број осам. Моје име је на интерфону, у недопустивом случају да сте га заборавили, та ја сам вам својевремено послала толико нежних писама, са потписом "Дуда". Биће још куповине цвећа, мени је оно неопходно, ја уживам у цвећу.

Дакле, ваша Дубравка Јовићевић вас нестрпљиво очекује. Немојте да ме изневерите, па ја сам ваш бивши ђак, за име божје. Очајно вас преклињем и молим. Ваша бивша студенткиња и за увек обожаватељка, Дуда. Љубим вас у тај кочоперни носић.

Вера устјане и искључи телефон. Затим се окрене ка Јосифу који је у међувремену поново заспао и дуго га поспима.

ЗАВЕСА

ТРЕЋИ ЧИН

Енџеријер дневне собе. Јака месечева свећлосћ обасјава сваки детаљ салонског мобилијара.

Цврчак из дворшћи расшмаљено ђева.

Чује се сабласан Анин кикоћ. Она се ђојављује босонога, горе, на балкону, у дугој белој сѡваћници и жласно се кикоће. Гусћи, морбидни звуци арђеншћинског шанга ђоућу ђошлаве шроваљују у шросшорију и разливају се ђо сшварима лејћећи се за њих.

Ана има шлашћинасшћу дијадему на жлави и носи у рукама свог ођромног шјајца Зозона, чвршћо шриљубљеног уз себе. Она зашраво још увек сшва; креће се и жовори у сну.

АНА: Можда су доле у некој фијоци, у проклетом салону. Мама их крије од мене, не да да се играм породичним накитом док сам мала, али ја сам порасла, драги, сад ће и доручак. Немамо сувише времена за срећу. Ето, видиш како оно неодговорно лети и не осврће се на катастрофално кратак живот, на разорну пустош у њему. Док срећа само једном махне крилима он је већ одлетео и оставио те да трунеш у хладном и влажном гробу.

Боже, како је то сурово, драги, толики хаос, не знам где је мама оставила златне бразлетне, данас је венчање, ти си већ потпуно спреман, у комплетном костиму, а ја не могу да нађем ни моје сомотске ципелице. Па нећу ваљда босонога пред свештенике у шареним одорама и тешким чизмама. Да им кораци по црквеном поду одјекују кобно, као судбина. Не могу ваљда ја да шљапкам за тим страшним баћом који ми закива живот као гвозденим клиновима у тврдом храстовом ковчегу.

Дам! Дам! Дам! Одјекују ударци чекића и прикивају нас за смрт, за наше мрћво стање у вечности.

Какав парадокс! Споља ведро и светло, а унутра тесно и загушљиво.

Ваздух може ножем да се сече, његови комади у фронцлама плућа заплићу и не дају им да се шире. Боже да ли је све узалуд?!

Мама! Тата! Где сте рођени? Будите се! Устајте! Нећете ваљда моју свадбу да преспавате? Па то нема никаквог смисла. Ама баш никаквог. Чај само што није готов, а ви сте још у кревету. Хајдете, срам вас било, сватови чекају, младожења је нервозан а ја још увек нисам нашла моје златне бразлетне иако је све тако бело и лепршава. Девичански лепо и чисто само што ваздух виси у фронцлама.

(Вади фијоке, разбацује куџије)

Ту је негде, у неком буцаку, али ја... ја не могу да се сетим. Ко ће разумети? Ко, кад ми је мозак потонуо у месечево млеко, а плућа густ ваздух сабио до смрти од гушења. Боже, какав ритам, која журба, само што не знам јесам ли жива од толике радости, или не. Ако нисам још увек мртва онда сигурно умирем.

(Тешко, хрипљиво дише, збуни се)

Мама! Мама! Где си?! Види да ли је чај готов, јесу ли послужени гости. Немој и ти, немој, молим те, да се кријеш од мене. Зар не видиш да су сви некуд побегли и да сам остала потпуно сама. Сама заувек, мама. Нигде никог, чиста пустош. Нестао је и онај пацов, по мозгу ми више ништа не тумара, чујем само застрашујући хук свеприсутног и бесмисленог космоса. Ох, мамице, ја сам само изгубљена мушица у величанственој светској вреви и гунгули. Спљескаће ме комешање ништавила свуд око мене. Направиће нулу од мене. Нулу! Нулу!

Чучи у ћошку у ужасном сипраку и хрипљиво дише. Музика се појача. Луџак марионета устaje са поода где је био бачен и игра неку веселу игру.

На балкону се појављује Јосиф у њима, кућном оградачу и њима. По салону су изврнуле куџије, разбацане фијоке и сивари из њих; наред на све сирани. Он у журбано силази и прилази Ани):

ЈОСИФ: Ана, дете, шта ти је? Пробуди се, сине, па ти још спаваш. Сабери се срећо, татина. Не бој се, биће све у реду. Ја ти гарантујем. Ја! Отац је ту да те заштити. Не брини, Ана. Све је у најбољем реду, на добром путу. Ана! Чујеш ли?! Престани! Престани!

Ана неуверљиво рида, музика свира, Зозон игра. Јосиф њесне длановима, музика замукне а луџак, осипављен без енергије, беспомоћно се скљока на поод. Ана се пробуди и гледа унезверено.

АНА: Шта је ово?! Где сам то ја?! О, боже! Зар опет, тата?! Докле ће да ме мучи ова болест?

(Приметити њајаца на пооду, скочи и нежно га подигне)

Сироти мој Зозоне. Да нисам била неваљала у сну? Да те нисам повредила, моја једина, моја верна љубави?

Зашто нисте спустили шалоне? Ти знаш да ја у сну не могу да се контролишем.

ЈОСИФ: Знам, сине. Смири се и лези у кревет. Ја ћу затворити капке.

АНА: Шта ћеш ти овде? Где је мама?

- ЈОСИФ: Није она крива, Ана. Није. Само јој није добро, има све чешће нападе мигрене. Синоћ је попила два бенседина и легла рано. Да може да спава, да се опорави, ујутру да устане, да пијемо кафу. Не могу сам, слаб сам на ногама. Али, Вера је чврста. Јака жена. Не помиње своју несрећу, иако је она раздире. Видиш и сама колико је пропала. Изгледа и креће се као сенка.
- АНА: А мене вуче нешто напоље, да седнем у ону твоју љуљашку и једноставно одавде одлетим у вис, али се бојим да се не откачи, да се дефинитивно доле разбијем.
- ЈОСИФ: И ја се тога бојим.
- АНА: Бојим се, мили мој. Страх ме је шта ће бити са мном. Из дана у дан ви старите и слабите, а ја... ја се губим и тонем у неком нејасном страху од ове куће. Она је зла и прогони нас. И мама се изменила, некако прозлила.
- ЈОСИФ: Није, сине, Вера крива низашта. Ја сам крив зато што сам мекушац, зато што се нисам чвршће супроставио. Да јесам данас би и наш Миша био са нама и све би било другачије. Овако... ни сам не знам шта се то са нама дешава. Остали смо без заштите. Мама се синоћ десило нешто чудно. Умало да се заврши трагично.
(Вера се њој јави на Балкону и док слуша њихов разговар, они је не примећују)
На улици, кад се враћала из самопослуге, приђу јој два беспризорника и без речи, једноставно је ухвате за руке и потрче са њом. Нису дуго трчали. Свега сто метара. Пустили су је иако јој ништа нису отели. Нека обесна омладина. То је зато што су беспослени, немају шта да раде па смишљају пакости. Њима је до игре, а што је жена добила лупање срца, ником ништа. Толико се узнемирила да је, не дај боже, могла и да умре. Попила је пилуле за смирење и зато те није чула. Зато сада чврсто спава. Хвала богу да је она мени остала жива. Само то могу да кажем. Мораћемо да је боље припазимо, ако хоћемо да нам дуже траје.
- АНА: Отерала ми је Душка, тата. Ох, боже, он се никада неће вратити. Никада.
- ЈОСИФ: Хоће, хоће. Знаш да хоће. Вратиће се. Сигурно ће се вратити.
- АНА: А што да се врати? Где да се врати, кад овде није пожељан.
- ЈОСИФ: Ако те воли, вратиће се.
- АНА: Уништили сте му животни посао. И мој капитални пројекат.

- ЈОСИФ: Седи мало овде и смири се, Ана. Знаш ја сам њему оне папире јуче потписао.
- АНА: Шта?!
- ЈОСИФ: Због тебе сам потписао. Због тебе бих и себи смртну пресуду, само да знаш.
- АНА: Татице, мили мој, рођени, једини татице, тако те волим и... само да знаш: неизмерно сам ти захвална.
- ЈОСИФ: Само да мама не дозна пре времена. Кад будемо морали да се привремено преселимо, онда ће бити касно. Али, вратићемо се, Ана. Зар не, душо? Вратићемо се у наш стан на истом месту. Простран и светао стан, модерно опремљен и здрав у коме ће можда и месец престати да нас прогони. Тебе и мене. Такав је твој пројекат, рачуна са тим, зар не. Сам Душко ми је све потанко објаснио. И заклео ми се мајчиним гробом да ће се вратити по тебе. Са џипом, каже, хоће да те одведе на Авалу да се надишеш чистог ваздуха.
- АНА: Али, пројекат је код мене, он га још није ни погледао. О њему зна само из моје приче.
- ЈОСИФ: Доћи ће по пројекат. И по тебе.
(Пауза)
Да те води на Авалу.
- АНА: Кад, тата? Кад?
- ЈОСИФ: Ко зна? Можда још данас, чим сване, никад се не зна. Сачекао ме јуче, кад сам ишао код Дубравке, моје бивше студенткиње, знаш ону дебелу што је од мене купила зумбул, одвукао на кафу и развукао своје папире по столу у кафићу, ту, на углу. Ја сам се, право да ти кажем обрадовао, знам колико га волиш и колико патиш због неспоразума између њега и маме. Зато сам и потписао. Без много размишљања. А и ти да се реализујеш. Довео је два сведока, па смо сви заједно отишли у општину да све законски верификујемо. А после смо отишли код Дубравке на виски, да залијемо посао. Испоставили се да се они добро знају, да су можда чак и неки род. Ђаво би га знао шта су. То ме ни мало не интересује, само сам се мало зачудио кад сам чуо, да јој се он обраћа са “секо” а она њему “бато” као ти и мој Миша. Само немој мами још ништа да говориш. Бојим се да се не шлогира, али ако хоћеш нешто да промениш у животу, онда мораш то нешто и да жртвујеш. А данас ће повратити џип. Показаће свом инвеститору папире и овај ће му дати паре да плати банци заостале рате.

АНА: Па то је фантастично, тата! Такав преокрет! Нисам веровала ни у најлуђем сну да ће се икад остварити. Већ сам изгубила сваку наду, престала сам да машем рукама, гутала сам воду и тонула на дно, кад оно, ти... ти се појављујеш као мој спасилац, мој анђеол чувар. Знаш ли ти, сад то смем слободно да ти кажем, сад је прошла мора. Знаш ли ти на шта сам ја помишљала. Да узмем конопац од оне твоје љуљашке и да се једноставно обесим. Али, сад је готово. И са њом, том злокобном старом крушком. Њу ћемо прво посећи.

ЈОСИФ: Боже сачувај, дете, не убијај старца, где ће ти душа?!

АНА: Па куповаћу ти ја воће на пијаци, рођени, од сељака. Бићу запослена, главни архитекта, пратомајстор, татице и имаћу велику плату. Све ће бити другачије. И много, много боље. Нећеш више морати да цедиш своје позне године на Каленићу, да се брукаш и продајеш цвеће својим бившим студентима. Бићеш опет уважени господин професор у пензији. Говорићеш на промоцијама књига, у радио и телевизијским програмима, на стручним трибинама, вратићеш се у живот, татице, само сад иди у своју собу и лежи у кревет. Спавај мирно, до јутра. Ја ћу спустити шалоне, замрачићу кућу тако да ни најслабији зрачак тај зликовачки бог неће успети да протури у твоју душу, да те узнемири. А ја... ја ћу у своју собу да још мало дорадим свој план. Зозон ће ми помоћи, он је моја инспирација и конструктивни покретач енергије. Накнадно ми је пало на памет, још одавно ме мучи идеја, али сам малодушно дигла руке од тога. Морам, морам да извршим озбиљну интервенцију на твојој тераси. Хоћу да ти тако проширим лођу да од ње практично можеш да направиш свој приватни врт. Да ти, лично, уживаш у свом сопственом животу, окружен цвећем које толико волиш.

И док Ана са њреском сјушћиа ролетине на ѡрозорима и замрачује енџеријер Јосиф крене уз сџејенице да би са великим изнађењем оџкрио Веру која седи на њима.

ЈОСИФ: Вера, ти не спаваш?! Зар ниси попила бенседине које сам ти донео?

АНА: Шта?! Мама, ти си будна! А ми смо тихо говорили, да те не пробудимо.

ЈОСИФ: Шапутали смо, Вера, због тебе, само да те не узнемиримо. А ти као дух ове уклете куће у сред ноћи крстариш по њој.

- ВЕРА: Зора је, професоре. Ваздух је провидан и успешно разгони сабласни привид мрака свуд око нас. Остави, Ана, шалоне. Месећ је избледео, нема више снаге ни утицаја на Врачару, сунце се примиче хоризонту. Зар не примећујеш како је цврчак утихнуо, славуј одавно заћутао а врапци се разцвркутали. Да смо на селу чули бисмо петлове како растерују демоне и призивају анђеле светлости, наше заштитнике да нам дарују крепост новог дана који је пред нама.
- ЈОСИФ: Како си ти, Вера, после свега што ти се јуче десило?
- ВЕРА: Па шта?! Мени се ништа није догодило, чак ми ни ташну нису отели. А и они су сада безбедни. Ништа нису узели па полиција нема по чему да их идентификује.
- ЈОСИФ: Не знам шта су онда хтели.
- ВЕРА: Па, ваљда, да ме убију. Али, ја мислим, професоре, да су они закаснили. Прави убица се већ постарао за моју смрт.
- ЈОСИФ: Немој тако, Вера. Пред нама је још пуно година. Дочекаћеш ти и унуке. Видећеш.
- ВЕРА: Зашто преврћеш фијоке, Ана? Шта то тражиш?
- АНА: Немам појма. Ја то онако, у сну. Знаш и сама.
- ВЕРА: Знам сине.
- АНА: Да се можда не сећаш, мама, где су моје златне бразлетне и платинаста дијадема? Поклонила си ми их, кад сам дипломирала. Сећаш се мама?
- ВЕРА: Видим да си дијадему већ нашла. Ето ти је на глави. А шта ће ти бразлетне?
- АНА: Догодило се нешто величанствено. Мој живот је најзад добио и смисао и перспективу. Само те молим да не затежеш са Душком кад данас дође да ме проси. Знаш како је чудно време у којем живимо, како су људи контрадикторни. Ево, он, Душко! Савладао је модерну технологију у свом послу, а у души је остао конзервативан. Хоће да вас двоје замоли за моју руку.
- ВЕРА: Дај боже, дај боже. Ништа не кажем, сине, сем да си благословена и да ти је богом просто. И мени да буде опроштено. Ја сам, дете моје, веровала у поезију, у идеалне слике живота и композиције које зраче атмосферу среће и личног осећања мира и грађанске смирености и безбедности са прихваћеним етичким нормама наше цивилизације, веровала сам у идеалне, моделе усклађених вредности, у патриотизам, у морал мог,

српског народа, знаш оно, “ни по бабу, ни по стричевима”, и “немој, сине, огрешити душу...” али сад изгледа да сам погрешно васпитана, да сам у потпуности неприпремљена за овај живот. Нисам ни приметила шта се то догодило с нама, како су наши традиционални анђели од благовештајних постали демони рата и дунули у јерихонске трубе зла и разарања. И да сам хтела, ја Мишу нисам могла да заштитим. Њега нису убили наши непријатељи. Погинуо је од блиске руке. Баш као и ја.

ЈОСИФ: Шта то говориш, Вера? Молим те, хајдемо у кревет, да се добро испавимо и одморимо, а сутра... већ данас, кад гране ново сунце све ћу ти лепо објаснити. Видећеш. Разумећеш и прихватићеш.

ВЕРА: Све сам ја већ разумела, Јосифе, и ништа не прихватам. Ни твоји бенсендини, као што видиш, више не могу да ме опусте од страха који слуги велику опасност која се надвила над сам крај наших живота. Опрости, молим те. И ти, кад будеш схватио истину, разумећеш пакао који ме сада раздире и прихватићеш сваки мој поступак. Иди сад сâм у кревет и почни да се навикаваш на самоћу. Одморићу се и ја. Буди сигуран.

ЈОСИФ: Ја, мила, не могу да издржим твој бол. И сâм сам способан од сопственог.
(Плаче)

ВЕРА: Знаш, професоре, ја верујем да је и наш син у последњем делићу секунде своје свести све схватио и да му је због тога све опроштено. Зато сам сада мирна и спокојна. Ништа ме више не може узнемирити.

Иди, Јосифе!

Пред тобом су нова искушења, а ја сам сувише слаба да те од њих заштитим. Све нас чека иста тешка судбина и ако заиста постоји место за грешнике тамо ћемо се сви једнога часа окупити за вечност, и то нераздвајно, јер што грех састави то ни бог не растави. То је правда коју ми сви за живота очекујемо, и која нас тек после смрти стиже.

Зато иди, припреми се.

Јер ништа више не може да заустави механизам ноћи. Ни нови дан, ни нови људи; зло семе је бачено у наше тле и сада све што ниче затровано је неминовношћу, страдањем и страхом од њега. Роптање, јаук и лелек проширили су се по целој Србији и као коров угушили сваку наду у будућност и веру у живот. Нема више нигде среће и опуштености, присутни су само напетост и грч у којима цео народ проводи свој живот као у котлу у којем се кувају наше душе предодређене за муку, чемер

и јад. И ја осећам такву врелину око срца као да сам нека средњовековна богомољка осуђена на жртвовање на нимбусу пламенова који га брзо сажижу и прождиру. Нема више. Горим у ватри кајања и гриже савести због тога што сам заслепљена баналним флоскулама, гурнула сопствено дете у злочин и смрт. Тешко ми је због тога и да дишем, а камоли живим. Јасно видим свој крај и једино њему се радујем.

Иди, Јосифе, одмори се.

А мене заборави као што се заборавља сваки лични неуспех и не извлачи никакву поуку из тога. Јер ту ништа не зависи од знања и искуства. Све је ствар судбине и предестинације које нас уверавају да има бога а да он није и не може бити добар колико то нама треба. Наша патња проистиче, пре свега, из наталоженог незнања и немогућности прихватања да је слобода служба вишем бићу, а не његова слобода да оно служи нама и нашим минорним интересима. Сада знам колики су грех лењост и раскалашност. Али сада је за мене касно. За тебе још није.

Зато иди, лези у кревет и припреми се за горке часове сазнања и истине који су пред тобом. Требаће ти много снаге да савладаш и ту препреку на свом срозавајућем путу до потпуне пропасти која није ничија привилегија. Па ни моја.

Научи да се сам стараш о себи, биће ти неопходно. Јер пред Аном је њена лична голгота и она неће имати разумевања за твоју, јер ће јој сва чула бити обузета сопственом. И немој због тога да ти буде криво и да се осећаш напуштеним јер таква је судбина свих који таворе на њеном истицању очекујући свој крај. Крај је ипак милосрдно решење. Само га страх од њега чини немилосрдним у нашим очима које нису у стању ни да у магновењу примете истину а камоли да је у целости сагледају.

А сад збогом.

(Излази)

АНА: Стани, мама! Шта ти је?! Куда ћеш?!

ЈОСИФ: Не бој се, видиш да је у пењоару. Неће на улицу. Синоћ је доживела трауматски шок, Ана. Зато је пусти. Прошетаће по врту, сести мало у љуљашку и вратиће се. Једино, не знам, Ана, не знам како да јој саопштим да сам Душку дао свој потпис и да ћемо ускоро морати у привремени боравак. Али, то неће трајати дуго. Највише пола године, зар не, Ана? Зар не кћери? Ми, истина, јесмо стари и скромни, не треба нам много, али, зар да, поред наше куће, умремо у некој шупи?! Видиш и сама колико је мами тешко. Тако је понекад угуше дуго контро-

лисана осећања која у слаповима избијају на површину, да ослободе плућа, да дође до ваздуха, да се њима не задави. И не преостаје јој ништа друго до да изађе и мало прошега по врту. Јер ни на улици више не сме да иде сама.

Напољу се чује брујање мотора, а онда тишичан звук сирене аутомобила. Ана појрчи ка двокрилним вратима и широм их отвори.

АНА: Па то је он, татице, наш Душко, вратио се, мили мој, са “мицубишијем”. Како сам срећна! Успео је! Успео је да га поврати, ено, сад га паркира...

ЈОСИФ: Само, нека пази на цвеће! Не у алеји, за име божје! Назад! Назад, иди под крушку!

Улази Душко поднајни и носи флашу шампањаца у једној руци и некилко чаши у другој.

ДУШКО: Јес, под крушку, па да ми ови твоји гаврани закењају политиру. Видиш како му каросерија блиста, управо долази са прања. Нов, као под чекићем! Ана, љубави! Да наздравимо девојко, ваља се. Узми и ти, деда, један шампањац! Видиш како сам ја добар, моје срце је широко и чисто, као и мој дип. До јуче сам био понижаван и врећан у овој кући, а већ данас сам њен господар. Иако сам бескрајно добар, са мном се не вреди зајевати. Могу сад да је срушим, ако хоћу, али још нећу. Моје је да чекам, једино што не смем да пропустим прави тренутак. Оно што ја наумим увек истерам, само да не буде оно, знаш Ана, терао зеца истерао медведа. Зато ја морам да будем опрезан и пажљив, да се не оклизнем, јер мој живот је пун мрачних и клизавих буцака са зликовцима који вребају иза сваког ћошка. Не тугуј због цвећа, деда, па нисам ти прегазио жену, већ само тај реликт твог завичаја. А јебеш сваки завичај који те више не теши и инспирише, остаје само црна рупа у твојој памћењу. Све је то сада само прошлост. Прошлост теби, а будућност мени, као што је и ред. Јебеш цвеће! Ускоро ће овде багери и дизалице да играју свој плес смрти и живота. Данс макабр, деда! Шта кажеш на слику, девојко? Каква кореографија! Ефикасна будућност се гради на темељима труле прошлости.

АНА: Седи, Душко. Хоћеш да ти скувам кафу?

ДУШКО: Може и бабино слатко од ружа. Уз кафу и шампањац. Да прославимо нову, позитивну ситуацију, преокрет мог положаја. И почетак радова. Ко зна, можда они већ данас пошљу грађевинске машине. Знаш какви су данашњи градитељи. Ва-

жно им је да сруше старо, а кад ће да подигну ново, то сам бог зна. Треба да дође поп из комшилука да освети темеље. У ствари све је идеално иако се бојим да неће бити баш како смо планирали. Просторни план невиђено затеже око грађевинске дозволе. Неће овде, кажу, Ана, никакав пословно-стамбени центар, већ хоће велику, модерну гаражу. На девет спратова. Ја сам се међутим, једва изборио да на њој остану твоји торњеви и куле, тако да кад неко погледа са Теразија, гаража има да му личи на врачарску цитаделу. То је твоја идеја, сама си то хтела. Видиш ти какав сам ја човек и колико ми је срце. Поуздан и као пријатељ и као сарадник.

АНА: Шта причаш, каква гаража? Где ћемо ми?

ДУШКО: Па твој татица хоће баштицу а у Рушњу има земље и за воћњаке и плантаже а камоли за гербере и геранијуме. Знаш да неки сељаци успешно експериментишу чак и са домаћим банама. Кад може, кажу, диња, зашто не и банане, киви и ананас, зашто да Србија муком стечене девизе троши на дефицитарну робу. Теби, као архитекти, морају да буду јасни принципи урбанистичког планирања. Па треба и људи са Врачара негде да паркирају. Морају толики аутомобили да се склоне са тротоара и да се извуку из паркова, баштица и вртића. Проблем треба сагледати у целини са алтруистичког становишта а не егоистично и љубоморно. Како ја нисам љубоморан на твога оца иако моја Дубравка каже за њега да је био сјајан професор и да је као лепа студенткиња до ушију била заљубљена у њега. Мислим да и данас негује неку сентименталност према њему, па ми то нимало не смета.

АНА: Каква Дубравка?! А ја?!

ДУШКО: Шта ти?! Зар ти немаш оног буљавог, крпеног лутка са којим се одрасла у љубави, никад га не испуштајући из загрљаја? Ја нисам болесник и као носилац здравих менталних импулса располажем јасним увидом у ствари и још јаснијом перспективом која ме чека у блиској будућности.

Ја сам сад са личног плана прешао на општи. Да ослободимо паркиће и баште од аутомобила да имају где врачарске цукеле да врше нужду. А не да кењају по тротоарима као у Бечу и Паризу.

Хајде, хајде, наврни чашу. То је најскупљи шампањац. Дом Перињон! За нашу будућност и непомућену срећу, Ана. Жи-вели, деда.

(Сручи се у бидермајеров двосед, али седнувши на Зозона,

скочи као ојарен држећи ља за враћу)

Рекао сам ти да ово чудовиште нећу да видим у кући. У сваком буцаку он се потура и намерно хоће да ме повреди. Следећи пут, Ана, ако ми се буљави испречи на путу, само да знаш, ја не претим, Ана, ја дрхтим и цептим од гнева и упозерења, ако га само још једном сретнем у овој кући, откинућу му главу и бацићу га у контејнер за ђубре, где му је одавно место. Не дозвољавам да ме у мом дому својим недолечним присуством омаловажавају и вређају ментално офуцане креатуре које ме својим избуљеним и крволочним погледом провоцирају!

Ана скочи као шијрица и ојме му љајаца из руку.

АНА: Ако сам остала без будућности, не значи да свака свиња има право да забије своју њушку у моју прошлост, да рије по мом чистом и невином детињству. Ти немаш право, ти немаш никаквог права да подижеш глас у овој кући, а камоли руку на мог Зозона!

ДУШКО: Е, то ћемо још да видимо.

Јосиф гледа у љод. Ана ља фиксира усјакћалим љогледом, као да не верује својим чулима. Душко се клашари на ногама.

ЈОСИФ: Пијан је, сине. Још увек љут због увреде. Не зна шта говори.

ЗАВЕСА

ЧЕТВРТИ ЧИН

Анина сјаваћа соба. Душко сјава шешким сном. Повремено хрче. Ана, обучена и нашинкана за излазак, седи у фойељи и држи ловачку џушку у крилу. Зашим је, уз оштар звук челика, прелама и џуни па-и-ронама.

Јућро је.

Напољу прелеји јати гачаца. Њихово бракшање пробуди Душка. Он се усјрави, прошеже и седе у кревету, наслонивши леђа уз јасиук.

ДУШКО: Каква је ово кућа, Ана? Док напољу црни весници смрти несносно гракћу и изобилно кењају по мом ципу, мене она у сну малтретира. Као да је подигнута на неком гробу. Где год зачепкаш по овом јебеном Београду свуда извиру само неки скелети и лобање. Није ни чудо што нас овако гањају.

АНА: Хоћеш да бациш поглед на татину доминанатну терасу што сам јутрос додала на анексу пројекта? Иде целом дужином фасаде тако да ће моћи од ње да прави Семирамидине вртове и то у каскадама, ако буде и даље хтео да гаји цвеће. Имаће најлепши поглед са улице, све до Црвеног Крста. Хоћеш?!

Пауза.

ДУШКО: Још не могу очи да отворим, Ана. Гади ми се, не волим да повраћам, али... глава ми пуца. Онај ваш пацов целу ноћ бургија све по мом мозгу.

АНА: Морамо данас да га нађемо и да га убијемо.

ДУШКО: Нека, готово је и са њим. Ускоро ће и њему крај.

АНА: Да ниси видео мог Зозона негде? Цело јутро га тражим. Нигде га нема. Не знам. Бојим се да му се нешто није десило. Да га није можда тата у сну однео на таван? Знаш, Душко, он јесте лутак али и сасвим мали дечко. Још увек се боји мрака.

ДУШКО: Сањам лепо како се гроб отворио а у њему лежи Вера, али није мртва и бела, већ румена и сва пуца од здравља. Не знам да ли је тако изгледала кад је била млада, али на мене је оставила сасвим супротан утисак, некако привлачан, готово еротичан. Смеш ми се оним њеним црним, крупним очима и каже: "Ниси ти, Душко, за моју Ану, она је љута звер, незрела и незаштићена. Испиће ти то мало крви у жилама, просуће ти мозак по крагни кошуље, претвориће те целог у црвоточину; населиће ти гуштере у очним дупљама, а у лобањи запалити свећу и окачити је о стару крушку да њоме плаши птице да ти

не балегају по 'мицубишију'."
 Дођи у моју постељу,
(Прекрсти се)
 да осетиш шта је искуство смрти и какава је његова дубина.
 Баш тако каже: "каква је његова дубина."
 Дубина гроба, ваљда, шта ли?

АНА: *(Подноси му њројекаџ)*
 Директна реплика Корбизјеове игре сунца и воде.

ДУШКО: Чујеш птице како се агресивно свађају око поделе плена?

АНА: *(Осџавља џланове на креветџу, узима џушку, заџеже ороз и нишани кроз џрозор)*
 Јадни црви који се увијају под њиховим прождрљивим погледима.

Пауза.

ДУШКО: Шта то радиш?

АНА: Ништа.

ДУШКО: Ја не знам је ли то "ништа" одговор који се односи на нешто, или он својим ништавилом све обухвата и поништава.

АНА: Па, ништа. Седим овде и гледам у зид, док ти спаваш. И сањаш.

ДУШКО: Данас су људи на крај срца и глупи. Све буквално схватају и виде као у кривом огледалу. Ја само знам једно поуздано. Кад би пијани људи били сувисли, они се никад не би трезнили.

АНА: Знаш, Душко, ова ужасна жега што топи асфалт на улицама, ова неподношљива светлост што продире кроз завесе, све је то против појединца који хоће да се опусти бар у свом дому, ако је већ живот у друштву тако напет и нехуман.

ДУШКО: Ако хоћеш да пуцаш у пернате лешинаре, а ти изволи, али тек пошто одем у купатило. Да не чујем њихово грактање. Знаш како рањена птица кука и запомаже. Сваки убијени мисли да је његова смрт истовремено и крај света, дефинитивно и тотално поништење свега. Па, тако и гачац. Ако можеш да поднесеш његов бол а ти пуцај. Командир врачарске полиције је мој пријатељ. Ноћас смо заједно пили шампањац. Додуше, сељачина суче вињак. Каже да га од шампањца боли глава.

АНА: Страшно сам узнемирана и у некој паници која ми диже притисак и расте, бојим се да се не распадне од бола и гађења. Зато морам бар један метак да испалим, да се ослободим напетости.

ДУШКО: Само пази да ми нека драмлија не пробуши лим на скупоченој каросерији. Тек кад добијем паре за кућу и двориште ликвидираћу све моје дугове и моћи ћу слободно да изађем на улицу, да смело погледам свакој хуљи у очи.

АНА: *(Остјави њушку на ѓрозору, окрене се и ѓогледа ѓа ѓраво у очи)*
Да бих могла даље да живим ја морам да знам какаве су твоје намере са мном, са њима, уосталом, чије се сенке све више издужују и утапају у тамну зону дубоке старости. Ја хоћу да видим, да будем сигурна у све твоје планове, шта желиш од мене, хоћеш ли да то обавимо у цркви или само у општини, да одвојим шта ћу тог дана да обучем, како ће они да изгледају, јер већ годинама сањају да виде своју девојчицу збринуту и окруњену. Само немој да мислиш да је до тога мени толико стало, то је више њихова ствар, њихов живот и нико нема права да се са тим игра.

ДУШКО: Мене дубиоза прогони, и у сну и на јави тражи моју ликвидацију, хоће моју мртву главу, Ана, упркос мојој људској обавези према теби, они хоће да виде гаражу на Врачару. Баш њих брига што ти хоћеш цитаделу, што можда више одговара нашој православној традицији с обзиром на Синан пашин злочин и без обзира на будућност, драга моја, нашу непосредну перспективу која тражи модерну технологију и ефикаснији корак ка себи, а не неке торњеве и куполе као у Самарканду, јер ја, лично, сви ми, лично, и криминалци, о, да, и криминалци који су ушли у све поре наше културе, уважавамо исту и надахнуће појединца човека ствараоца, мада они нису у стању да схвате шта ће ту та оријентална инспирација, пошто Оријент није исто што и оријентир. Нас Запад оријентише, сигуран и комфоран боравак за аутомобиле, а људи нека сами брину о свом смештају. Овде свако мисли да неко други треба да му решава стамбено питање као да други немају сопствени живот и своје личне потребе.

Зато не разумем каква је то филозофија и зашто ти пуниш пушку док ја мирно спавам самлевен противуречностима неимарске професије. Не знам да ли могу да ти верујем кад се понашаш тако оригинално. Ајде што се још увек играш са лутком, што идеш у сну по ноћи, шкргућеш вилицама и колуташ очима, не видиш ништа и газиш све пред собом, саплети се и сама падни, врат сломи, ако хоћеш, само немој мене да вучеш у провалију, јер напуњено оружје у рукама лунатика може да буде кобно по све нас сензибилне. Узнемирен сам с правом, не зато што сам толико осетљивији на голо гвозђе

него на голо месо, већ зато што су сви устали против мене, што им нисам ваљда симпатичан, шта ли, и због тога што ја дубоко у себи, у мојој моралној суштини не одобравам њихову мортификацију, иако се веома трудим да схватим да је сваки човек смртан и да још за живота сâм себи копа гроб; својим понашањем.

И кад ми је твоја мајка, пре свега непристојно дала шут карту, кад ми је својом менталном метафором одвалила моје, надасве, нежно биће и у срце ми забила своју отровну жаоку, ја сам пао на све четири и као мачка вратио се са живим мишом у зубима. И зато ја сад не мјаучем бедно, него бесно фркћем, не бојим се ја те гараве пушчетине, знам да је она само израз твоје љубави према мени. Њене мржње се ја бојим која ми не да мира ни у праведном сну после тешког радног дана испуњеног бројним психичким проблемима и траумама.

Ана ојали из љушке кроз љрозор. Сјоља се зачу урнебесна љишчја гџраја и љишињање рањених гачаца док се соба испуни барујним димом шјо наћера Душка на гџчевии наћад кашља. Он скочи из креветта и онако у љижами сјоји на сред собе и љресе се од сјраха.

АНА: *(Говори љолако у синкојама, равно и без боје у гласу)*
Ово је мој бол и крв из моје ране, то нема везе са њима, птицама. Ја волим свако биће, поготово крилато, па био то шарени лептир из купуса или љута оса која насрће на месо. Само сам то хтела да кажем: колико сам испуњена очајањем и страхом да ми се оно као жуч не разлије по целом крвотоку, по дубини читаве душе, да ми кожу не блиндира, да ме не угуши толика паника.

ДУШКО: Молим те немој више да пуцаш, немој никад више. Ти не знаш какве то успомене буди у мени. Кад само једном неком про-свираш главу и видиш како му се очи као две капи воде разливају и беже из посуде, како му сива маса прска и лепи се по теби, како му се лице, тај знак божјег достојанства цепа и кида као крпена лутка у рукама разјареног детета, научиш да мрзиш оружје и да га се плашиш. Мени се гади од сваке смрти: птичје, зечје, прасеће или вучје. Само смрт човека има неки хистеричан патос у себи и изазива оргазам и протезање удова које се не може контролисати. Тај крик и страстна жеља за животом усађена дубоко у сваком гену свега што се миче и радује сунцу и небу у мени изазива осећање ужаса и доводи ме до лудила које ме блокира, које ми омета дисање и потпуно ме деконцентрише.

Зато те молим да спакујеш пушку и лепо је вратиш тамо где је и била, а ја одох у купатило. Сав сам мокар од страха, извини ако се мало дуже задржим. Или још боље: предај је полицијској станици. Врачар одавно није подручје за лов.

(Пође у кујашило)

АНА: *(Гледа кроз прозор)*
Ко ти је та Дубравка?

ДУШКО: Знао сам да ме та чаша неће мимоићи, што рече Бог кад су га на крст разапињали.

АНА: Ко је она?

ДУШКО: Неки пут истина није толико популарна; мудри су они који је упорно избегавају; тако је успешно заобиђу и одговорност која их само оптерети.

АНА: Дакле?!

ДУШКО: Па, добро. Ако баш хоћеш да знаш, за мене, она је нико.

АНА: Како нико?

ДУШКО: Не само нико, него и ништа. Ето ти јеванђеоске истине. Као и увек, она је једноставна и проста. Нико и ништа.

АНА: Значи, нема Дубравке, нема гараже, ниси продао нашу кућу, све си пијан измислио.

ДУШКО: Па није баш да сам пијан, него је живот компликован а чињенице су сложеније него што могу речима да се објасне. Другим речима. Та Дубравка је девојка твога оца.

АНА: Молим?!

ДУШКО: Такав је живот, Ана. Апокалиптичан и непредвидљив. Могу пророци да буду кол'ко хоћеш у праву, шта вреди, кад им нико не верује. И док нас бројни знаци непрекидно упозоравају на неминовности које су пред нама ми смо за њих најчешће и глуви и слепи. Ко би очекивао од старог месечара да ће у тим годинама тако да се попали на своју бившу студенткињу. Ваљда га она враћа у младост, ђаво би га знао шта је у питању, али изгледа да њих двоје нешто муте.

АНА: Слушај... иди у купатило. Иди! Много си јадан и прљав, али те не треба прати сапуном и купати, тебе треба цедити, Душко, да исцури сав твој талог из тебе, да се види има ли било какве људскости у твом поремећеном бићу. Не знам само шта хоћеш са овом скаредном причом и о ком је лудилу ту реч.

ДУШКО: Мене су целог живота вређали и понижавали, Ана, и никад ми није било јасно зашто ја, откуд баш мени да се не верује кад сам чист и сјајан као Сунце, и човек поштен, дубоко религиозан. Па нисам ваљда ја крив што ме је живот често доводио у шкрипац и стваљао нож под гушу па су неки од мојих потеза, на које баш и не могу да будем поносан, били силом изнуђени. Кад је живот у питању, кад ти се у оку гаси сваки зрачак светлости, кад имаш грч у плућима и кад ти срце лудачки бије као да хоће из груди да искочи, онда не размишљаш исто као кад после доброг ручка седнеш у меку фотељу и запалиш цигару уз кафу. Зато ја, који сам имао великих проблема, кога су биле и газиле мечке зле судбине, очекујем, од свих у кућним папучама помиловање, разумевање и опроштај, а не егзекуцију. И ја имам душу, и мене је мама родила као све вас иако нисам одрастао на меду и млеку, у вати и памуку, не сећам се чак ни да ме је рођена мајка као дете икад пољубила, а камоли да ме је неко клацкао на колену. То, ваљад, треба разумети, девојко, опростити и благословити, а не припремати и пунити стару танцару за птице да се мени просипају црева, као да ја загађујем нечију природну средину, као да сам ја непријатељ човечанства. То што се ми толико разликујемо, што је сунце мој енергетски генератор за разлику од вас који фурате на месечину, не значи да ја овде снујем превару и подлу намеру да вам отмам кућу и то под вашим добро уваљеним гузицама иако друштвена правда и интереси нације захтевају ригорозне и радикалне мере. Једноставно, стара кућа мора да се руши да би почели да се копају темељи за неку имагинарну будућност која ће нас све изненадити. Нисмо ми криви што нисмо едуковани да је препознамо и да јој сами радо похрлимо у сусрет.

(Пође али засијане још једном)

Ни ја не волим кад неко звецка оружјем и бучно шенлучи изнад мог кревета, док, згрчен у њему, снујем своје кошмаре који ме прогоне и не дају да се опружим. Она вештица, твоја мајка ми се на недопустив начин и на јави и у сну обраћа, начин који ме тера на повраћање, на ругобно и туробно осећање живота који је и онако у кризи и незадрживо ми клизи кроз престе измичући свакој разумној контроли. Просто осећам како и мене лагано захвата проклетство и лудило овог дома, како ми се губи разум и више нисам сигуран у оно што желим и хоћу.
(Оде. Ана сагне главу и шишо, безгласно њлаче. Улази Јосиф са шорбом у рукама)

- ЈОСИФ: Направио сам глупост, Ана. Ја сам преварен и то мами не смем да саопштим. Бојим се последица, она је, жена импулсивна, нагла, нико не зна на шта је све спремна, о чему размишља. Само ћути и мисли. Ко зна шта све она смишља, какве резервне планове држи у глави. Него, чујем пуцањ. Где је леш? Је ли отегао папке?
- АНА: Ко, тата?
- ЈОСИФ: Како, ко? Па он, пацов! Однекуд се уселио и тумара по сву ноћ. Бојим се да нам кућа не падне на главу. Ако их на време не зауставимо, Ана, ако допустимо да се размноже гадови, готови смо. Њиховој похлепи и агресивности нема краја. Једино метак може да их заустави.
- АНА: Не разумем како то мислиш.
- ЈОСИФ: Па лепо. Моје су руке дрхтаве а ја стар и болестан. Бојим се промашаја. Пацов је опасна звер. У том случају насрће на противника и очњацима му кида грло. Зато имама тебе, као младу јасику, наш лукобран и бедем. Сада, кад више нема Мише једино ти можеш да нас заштитиш. У тебе се уздамо, у твоју одлучност и снагу. Ти не можеш да промашиш. Гамад треба убијати, кућу очистити, живот свој одбранити.
- АНА: Нема никаквих пацова. Ту је само мој Душко.
- ЈОСИФ: А јеси ти приметила његов преображај, како му се њушка издужила и зуби искочили из уста? Као вукодлак.
- АНА: То су твоје халуцинације, тата. Он је само мало осетљив и много глуп. Иначе је исти. Воли да филозофира. И често узима себе као позитиван пример за своје животне компарације.
- ЈОСИФ: О, не. Ја знам да имам неке психичке деформације, али параноик никада нисам био. Па ја сам целог живота веровао људима, Ана, само што, изгледа, овде није реч о човеку него о опасном глодару који ми је припремио добро сковану заверу.
- АНА: Ја не разумем, збиља не схватам како пацов може да скује заверу.
- ЈОСИФ: Ни сам не знам како ово да ти кажем, дете моје, да те сачувам од људског зла, да и ти не скренеш. Сувише негативних чињеница се нагомилало и навалило на наше главе.
- АНА: Говори, не бој се, тата. Одавно ја слутим зло и спремна сам на њега. Не штеди ме, кажи истину, она једина има снаге за праву акцију. Не можемо више овај лажни живот да трпимо и ћутке подносимо. То нема смисла, то превазилази ропско трпљење и

бесмисленост страха пред опасностима отвореног живота. Мо-
рамо да се суочимо са истином, мили мој татице. Доста је лажи!
Доста! Хоћу истину, па макар и сазнање да живим у паклу.
Говори, о чему је реч!

ЈОСИФ: Па о Дубравки, мојој суденткињи. Све ми је рекла и упозорила
на звер. Он је у званичном браку са њом, само што не живе
заједно. Показала ми је венчаницу мада јој је запретио да ће да
је убије, само ако зуцне нешто о томе.

АНА: *(Тихо, љошово шајтајом)*
Не, то би било сувише монструозно. То је нека интрига! Груба
превара! Не верујем у тако нешто. То је немогуће.

ЈОСИФ: Вера је била код ње и она јој је све испричала. Како је све
испланирао, да нас превари, како да тебе искористи и нама да
отме кућу.

Данас долази екипа за рушење и сравниће нас са земљом чим
нас полиција силом избаци на улицу.

На жалост, она је све то слутила својом женском интуицијом,
али је због нас ћутала, поготову што си јој ти жестоко преба-
цивала да хоће да ти уништи срећу. Али, откуд смо ми то могли
знати, Ана, коме би на ум пала тако перверзна поквареност,
тако зликовачки план. Представљао се као друг и заштитник
нашег Мише.

Због свега тога мама је некуд нестала и појма немам где би
могла да буде. Идем да је потражимо, ту негде, по околини, да не
плаче негде, у шупи или у башти, да није и она од шока
доживела амнезију и седи на некој клупи у паркићу јер нема где
да се врати. Бојим се да не учини нешто са собом. Можда би и
за мене било боље да сам свршио са својим мукама, него што
сам све ово доживео.

АНА: То једноставно није могуће.

ЈОСИФ: Дубравка каже да нам је он убио Мишу; с леђа у Вуковару.
Пуцао му у потиљак, због неког злата. Не могу да верујем да се
мој син, наш херој Милош Крстић, полакомио.

(Плаче)

Какав је ово живот, дете моје? Шта сам ја богу скривио да ми је
судбину предао у руке ђаволу?

(Крене најлоше)

АНА: Татице, мили, не буди лаковеран. Та жена, тата, она је болесна.
Чувај се ње, мили мој и обећај ми, молим те да ми се закунеш да
никад више, никад нећеш тамо отићи. Она једноставно лаже,
зато што је зла и дебела, зато што си ти бескрајно наиван.

Јосиф се врати, отвори торбу и из ње извади Зозона са откинућом главом.

ЈОСИФ: Ово сам јутрос нашао у контејнеру. Твоја лутка са откинутом главом и бачена у ђубре. Сама размисли ко би то могао да уради.

АНА: *(Појрчи, узме шело лутке у једну руку, а њену главу у другу)*
Шта?! Зозоне, мили Зозоне, реци Зозоне, ко ти је то урадио, драги, кунем ти се, вратићемо му то истом мером. Ох, како је свет свиреп, тата! Како су људи зли! Како могу овако нешто да ураде јадном невином створу као што је Зозон, сасвим, сасвим малом детету? Па он је немоћан, не може сам ни да се брани.

Са њеширом око бедара, свеж и окућан, добро расположен, улази Душко.

ДУШКО: Нигде не могу да нађем баде мантил. У овој кући нема реда. Једва сам нашао и овај чист фротир.
Деда! Шта је то с тобом?! Да се ниси заљубио?! Ти не престајеш да нас изненађујеш. Види како ти добро изгледаш. Спремио си се за акцију, благо теби, мангупе. Без старца нема ударца, а?! Ти си бар решио све своје проблеме. А и шта ти друго преостаје у тим годинама, него љубав. То је права илузија о вредностима и смислу живота. А не каљава мочвара бизниса одакле те из сваког вира вребају пијавице да ти крв из жила исисају, да те испразне као пуну врећу старудије. Данас је живот страшан без љубави. Шта кажеш на то?

ЈОСИФ: Данас је све релативно и много зависи од тога како се свету представиш. Често нам добро тимарено, чисто и светло перје служи да прикријемо своју тамну душу и лоше намере. Иако неки голуба сматрају симболом мира и светог Духа, ја га видим као представника градске канализације, летећег пацова кога треба без милости убити. Да не шири кугу и црну смрт међу људима.
(Оде)

ДУШКО: *(Почиње са облачењем)*
Зашто ово, Ана? Чему сад изненадно и неочекивано непријатељство твога оца, кад смо нас двојица коначно нашли заједнички језик. По чему је он бољи од мене? Истина, био је професор, али сад је обичан пиљар за разлику од мене који сам од мешача блата за подизање сеоских уџерица постао угледан човек, директор и власник предузећа, од кога он очекује да му запосли ћерку.
Али, ја се бојим толике незахвалности. Она по правилу поништава све наше добре намере и тера нас на неопходну опрезност.

Молим те, да ли иде ова жута машна на плаву кошуљу? Видиш да је посута браон љиљанима, као старо злато. Као јесење лишће по чистом стазама Калемегдана. Мада знам и ја за основно правило у естетици: “Није злато све што сија.”

Какви су они људи, твоји родитељи? Имају господску дистанцу у односу на мене, мада у њиховом понашању преовлађају црте сељчког миљеа из којег потичу. Ја мрзим сељаке, Ана, исто као и лажне, уображене грађане. Нико их боље од мене не познаје. Грабљиви су и нечасни. Видео сам их у рату, како су сурови и бездушни. Руке и ноге су губили на минираним кућним праговима Хрвата, само да се што пре дочепају њиховог покућства и накита. Осим тога, потпуно су необразовани и не могу лако да се привикну на урбан живот, на дисциплиновану хигијену. Страшан је живот са њима. Без отмености и чистоће, без реда и тачности, са одвратним навикама кад мисле да су сами у просторији. Они у ствари и чине наш грађански сталеж, сој људи без достојанства и одговорности. Они никад ни у цркву не одлазе да се исповеде, на пример, да им овлашћени чиновник божји завири у душу испуњену злоделима, да је очисте од мрака и проветре од греха, да могу ведро и полетно да наставе са својим ружним ексцесима. Зато ја, Ана, и не могу да се женим, иако ми је већ време, у ствари не могу ни да замислим да моју децу треба неко са таквим примитивним манирима и рудиментарним менталитетом да подиже, да их љуља на љуљшци и цупка на колену. Моја деца треба да се угледају на мене, а не на мајку, јер мој ген је јак и преовлађујући у целом нашем народу. Зато је тај народ упркос свом ниском стању духа и занемареној хигијени и трпен и спасен. Јер је јак и немилосрдан у борби да преживи без обзира што је окружен далеко цивилизованијим непријатељима који живе у страху од тог сељчког вируса. Просто хрли напред, јер живот не може да чека.

АНА: Твој је дошао до краја.

ДУШКО: *(Узнемирен челичном хладноћом њеног ѿона)*
Не разумем. Шта то треба да значи?

АНА: *(Покаже лућку Зозона са оћкунућом главом)*
Јеси ли ово ти урадио?

ДУШКО: Чекај, Ана... Стани мало, не пуцај одмах, молим те, душо. Не љути се. Ја знам да си ти преосетљива и нагла, у стању нервне напетости спремна на сваку глупост, али овде је важнија намера од самог чина.

АНА: Је ли ово твоје дело?

ДУШКО: Сам чин, Ана, само дело је ништаво ако размотриш његове мотиве и уђеш у саму суштину намере. Ајде, смири се и сама размисли. Где иде људски живот за крпену лутку? Твоја болест постаје опасна и њој се више не сме повлађивати, узрок зла се мора на време утврдити и отклонити јер ако се у правој иницијативи закасни онда акција може да буде узалуд, а резулат кобан.

АНА: Тако је, драги. Узрок је увек боље отклонити, па макар и са фаталним закашњењем него да нас несувисла болећивост неумитно и заувек прождере. Врло добро си знао колико ми у мом изманипулисаном животу значи идеја која интегрише његове крпиче од самог почетка, од првих знакова светлости, од првог памћења које ме води у сигуран и спокојан импулс који се касније извитоперио и дегенерисао у ругобно подсмевање свему што живот чини лепим и достојанственим. Намерно си разорио сав мој интегритет и од мене, лоше ћерке и онемогућене мајке направио себи и судију и целата који те овог часа осуђује на смрт са моменталним извршењем, без оклевања и одлагања. Зато, гњидо, буди проклет заувек и умри сада као што је ред свима који своју грамзивост хране туђом срећом бескомпромисно жртвујући оне који нису у стању ни да се боре, а камоли бране.

ДУШКО: Али ја ништа нисам порекао, Ана. Ја и сад стојим иза сваке своје речи, једино те молим да не судиш о мени као о свемогућем, јер и он је немоћан да спречи турбуленције у главама људи и идејно лутање свих оних који су препуштени сами себи, без ичије помоћи и разумевања. Ја сам само хтео... да заувек... решим... свој живот... да не морам више да се потуцам од намила до недрага... Заувек, мила...
(Од *сйраха* *йадне* у *несвесй*)

*Телефон звони, зашћм се чује како се укључује телефонска секретарица:
"Нисмо код куће, оставиће йоруку!" Чује се Дубравкин, од болова, измењен глас:*

"Професоре, јавите се за име божје. Налазим се у Ургентном центру. Душко ме је ноћас претукао. Да видите само на шта личим. Сва сам уфалчована, рука ми је поломљена у лакту, два ребра напрсла, цело тело ми је нагњечено и у огуљотинама. Ужасно ме боли иако сам под јаким седативима. Уништио ме, зликовац. Али, ја морам. Морам да се чујем са вама. Не знам како ће се одвијати последице по мој живот, али ја се нећу предати. Напротив! Ја верујем у живот, у његове неочекиване могућности, да ће све проћи и да ће нас срећа поново обасјати. Само, за име божје, не говорите ником ништа. Ништа, тако вам бога, професоре. Довољно је

само да нешто наслути па да ме згроми. Рекао је да ће ме убити, ако ишта чује. И хоће, хоће, ја га знам, само чека згодну прилику да ме се заувек отараси. Решио је да се поново жени. Али, ја га нећу пустити, мили, драги мој професоре, мој једини пријатељу. Нећу допустити. Шта да радим кад сам још увек заљубљена, спавам са његовом прљавом кошуљом јер ме задах његовог зноја испуњава једрином младости и бескрајном љубави. Кад сам у његовом загрљају као да сам на морској пучини, и нигде нема ничег друго, ни галебовог крика, ни рибљег бућкања воде, само шум валова мојег крвотока који ми запљускују мозак као морски таласи обалу. Вратиће ми се. Знам да хоће, кад опет падне, кад не буде имао шта да једе, вратиће се. Јер друга неће да трпи као ја. Ни твоја Ана, сигурна сам. Данашња омладина је опасна, нарочито жене, а он је, иако рођени зликовац, наиван, сувише верује у снагу своје комбинаторике. Бојим се за њега. Зато ћутите, тако вам бога. Никоме ништа, ни речи о ономе. Поздравите вашу супругу, дивна и одлучна жена. Волела бих да поседујем њену виталност. Њена чврстина просто импонује. Реците и њој да ћути. Замолите је, иако знам колико је чврста и да неће проговорити, али вас, мили професоре, ја се вас бојим. Ваше расејаности.

Телефон ћрекине, Ана и даље седи нејомично. Улази Јосиф који угледа Душка на њоду.

- ЈОСИФ: Ана! Убила си пацова, сине, мада је сад ионако све касно.
- АНА: Хтела сам, тата, била сам спремна да му проспем црева и упрљам овај бидермајер намештај, али он ме је предухитрио.
- ЈОСИФ: Како предухитрио?
- АНА: Онесвестио се од страха и пао овде као громом погођен. Не знам, ко зна, можда је и мртав. Гади ми се да га додирнем. Бојим се мртваца и да погледам, а камоли пипнем. Дуго га посматрам и не знам шта да радим. Сав је одузет, уопште се не покреће.
- ЈОСИФ: Машине само што нису стигле. Ускоро ће овде све врвети од булдожера, багера и мешалица. Очигледно им је веома хитно. Кажу да се на паркирању више заради, него на издавању станова и да је Врачару неопходна једна импозантна, огромна гаража. Аутомобили су данас профитабилнији од људи. Само не знам како ћемо ти и ја. Не знам куда ћемо, у какав смештај.
- АНА: А мама?
- ЈОСИФ: Молим те, Ана, не излази кроз двориште. Тамо се десила трагедија.
(Плаче)
Сирота Вера. Виси са крушке онако сува и спарушена, као суви лист. Ја сам крив. Ја. Није требало да идем код оне моје

студенкиње. Овако, сада је све толико касно, као да никад ништа није ни било. Опрости, мила моја. Нисам успео да вас заштитим. Изгубио сам.

Напољу се зачује њресак и брујање машина. Свећелосић њолако ѡројада и ѓаму ноћи ѡробијају јаки рефлексииори ѓрађевинских машина. Зидови куће се руше. На сцени су само Душко, који још увек онесвечићен лежи на ѡду и изнад њеѓа на сѡолу лућка Зозон са свећелећим ореолом изнад ѓлаве. Чује се јак женски ѓлас. То је ѓлас Душкове мајке из друѓоѓ звучноѓ ѡросѡора:

ГЛАС
ДУШКОВЕ

МАЈКЕ: Диж се, мрцино лења, свет се руши свуд око тебе, а ти још увек безбрижно спаваш.

ДУШКО: *(Са озвученим ѓласом)*

Не, мама, ја не спавам. Ја тонем у ништавило. Зар не видиш да сам мртав и да више немам никаквих обавеза ни према теби ни према свету који за мене никад није ни постојао. Убили су ме сомнамбули иако сам био послушан и водио рачуна о свему што си наредила. Ишао сам свакодневно у цркву, попа сам љубио у руку, крио се од месечине и редовно се причешћивао.

(Почиње музика. Зозон иѓра)

Али, бог, мама, није никад примио моју жртву. Он ме не воли и не поштује. Погледај како о концу игра и радује се мојој смрти. Иако сам га свег растргао и главу откинуо, ево га како је цео васкрсао и подсмева се мојој личној трагедији. Нисам ја крив, легионари га нису добро разапели, нису на време проверили његову смрт, а он се тамо, на крсту, добро намучио и наљутио па се, ево, већ два миленијума свети човечанству и игра свој смртоносни плес апкалипсе на његовом гробу. Ја сам био беспрекорно послушан, а сад сам за награду мртав. Не знам како то да схватим и како се све ово догодило, тај кобни неспоразум у послу и у љубави.

Заиста, заиста ти кажем да овај свет не постоји више за мене, никад није ни постаојао и то је једина његова истина. Све наше снове и наде, сву муку и сав труд прогутала је његова илузија. Све то и сѡм видим, али сада је сувише касно. Сада знам да ни мене нема.

Зозон, као индијски боѓ Шива иѓра свој рушилачки ѡлес, кућа се руши и све несѡјаје у ѡѡѡиалном разарању.

КРАЈ